

Nr 1 mars 2015

AmnestyPress

Albert Woodfox
– 42 år i
isoleringscell

**”Chockerande
rapport” om
CIA:s tortyr**

**Amnesty
kräver stopp för
vetorätt i FN**

**När flykten blir permanent
– reportage från**

- **Dadaab i Kenya**
- **Tindouf i Algeriet**

I korthet:

Fria från Guantánamo

De senaste månaderna har ett antal fångar frigivits från USA:s fångläger på Guantánamobasen på Kuba. Den 14 januari överfördes fyra fångar till Oman och en till Estland. Den 30 december skickades fem fångar till Kazakstan. I december kunde fyra afghanska fångar återvända till Afghanistan medan sex fångar togs emot som flyktingar i Uruguay. I november skickades fyra jemeniter till Slovakien och Georgien medan en saudier återvände till Saudiarabien.

Antalet fångar är nu 122, varav 54 är klara för frigivningen om något land tar emot dem.

Kvinnlig bilförare frigiven

Loujain al-Hathloul och Mayssa al-Amoudi frigavs den 13 februari. Loujain al-Hathloul greps när hon den 1 december trotsade förbudet i Saudiarabien mot kvinnlig bilkörning genom att försöka köra in i Saudiarabien från Förenade arabemiraten. Mayssa al-Amoudi hade mött upp vid gränsstationen al-Batha för att ge stöd och greps också. Fallet överfördes senare till en domstol för terroristrelaterade mål. Amnesty har betraktat de bägge kvinnorna som samvetsfångar. Enligt TV-kanalen al-Jazira verkade myndigheterna mer intresserade av kvinnornas aktiviteter på sociala medier än själva bilkörningen.

Fria efter flygblad om fotboll

Den 30 januari frigavs Celestino Okenve, Antonio Nguema och Miguel Mbomio efter att ha suttit fängslade i två veckor. De hade gripits i samband med flygblad som uppmanade till bojkott av herrfotbollsturneringen Afrikanska cupen som hölls i Ekvatorialguinea.

Den pensionerade universitetsprofessorn Celestino Okenve greps när han den 14 januari delade ut flygblad i staden Bata. Hans tidigare student, Antonio Nguema, greps då han frågade polisen om orsaken till gripandet. Miguel Mbomio besökte den 16 januari polisstationen i Bata i ett annat ärende och när polisen såg att han hade ett flygblad greps han också.

Efter frigivningen tackade Celestino Okenve Amnesty och andra organisationer, liksom USA:s utrikesdepartement, för stödet och lovade att "fortsätta arbetet för att internationella människorättslagar liksom den nationella författningen fullt ut efterlevs i Ekvatorialguinea".

Guadalupe är fri

År 2007 blev 18-åriga Carmen Guadalupe Vasquez gravid. När hon fick missfall misstänkte myndigheterna att hon hade gjort abort och hon ställdes inför rätta. Domen blev 30 års fängelse. El Salvador är ett av få länder i världen där abort är totalförbjudet även om graviditeten utgör en fara för kvinnans liv. Det samma gäller för de flickor och kvinnor som blivit gravida efter incest eller våldtäkt. Vissa kvinnor som får missfall, särskilt de som kommer från fattiga samhällen, misstänks ha försökt göra olaglig abort.

Carmen Guadalupe Vasquez ingår i en grupp på 17 kvinnor som avtjänar långa fängelsestraff upp till 40 års fängelse och som har sökt benådning. Guadalupes fall kom upp i kongressen, efter att ha behandlats av högsta domstolen, den 16 januari men då beslöts med en rösts övervikt att avslå hennes nådeansökan. En vecka senare hölls en ny omröstning som slutade med ja till benådning. Nu växer hoppet om liknande utslag i de övriga fallen.

– Det är en skandal att det salvadoranska rättssystemet har utsatt de här kvinnorna för sådan vanda och plåga. Den bevisning som lagts fram mot kvinnorna är i hög grad falsk och regeringens föräldrade inställning till aborter misstänkliggör landets kvinnor. Det här måste förändras, sade Erika Guevaras,

FOTO: JOSÉ CABEZAS/REUTERS/TT

Carmen Guadalupe Vasquez (till höger) kramas av sin advokat Angelica Rivas under en presskonferens i San Salvador den 19 februari.

Amnesty Internationals Amerikachef.

Amnesty kräver att abort avkriminaliseras samt att kvinnor och flickor ska ha tillgång till säker och laglig abort om graviditeten utgör fara för deras liv, fysiska och mentala hälsa eller är ett resultat av incest eller våldtäkt. Abort ska även tillåtas när fostret är så skadat att det inte kommer att överleva, anser Amnesty. ■

Claudia Medina frias

Klockan 3 på morgonen den 7 augusti 2012 bröt sig marinsoldater in i Claudia Medinas hem i den mexikanska staden Veracruz. Med bakbundna händer och ögonbindel tvingades Claudia in i en lastbil och fördes till den lokala marinbasen. Claudia Medina anklagades för att vara medlem i ett våldsamt kriminellt gäng, något som hon förnekar. Enligt hennes vittnesmål blev hon utsatt för elchocker för att sedan bli slagen, sparkad och utsatt för sexuella övergrepp. Claudia blev därefter fastbunden vid en stol och lämnad ute i den stekande eftermiddagssolen.

Claudia Medina förhöordes sedan av en åklagare och en marinsoldat och pressades att skriva under en utsaga som hon inte tilläts läsa först.

FOTO: AI

Den 13 augusti ställdes hon inför rätta och tog då tillbaka sin utsaga. Hon informerade även domstolen om behandlingen hon hade utsatts för och omständigheterna kring gripandet. Alla anklagelserna mot henne lades ner, utom för olaga vapeninnehav och hon frigavs mot borgen. Amnesty

har lyft fram Claudia Medinas fall i den pågående tortyrkampanjen och den 10 februari kom beskedet att hon nu är friad från alla anklagelser. Claudia Medina har överlämnat uppgifterna om tortyren till riksåklagaren men någon utredning har ännu inte inletts. Efter att åtalet mot henne lagts ned tackade Claudia Medina Amnestys medlemmar över hela världen:

– Det har varit en tuff tid för mig de senaste två och ett halvt åren. Jag vill speciellt tacka de över 300 000 människor som skrev brev om mitt fall. De överlämnades till riksåklagaren i september. I Mexiko inser vi nu att tortyren har normaliserats. Jag kunde till exempel själv se i Marinens anläggning att många utsattes för tortyr. ■

Balansgången

Knappt hade *Internationalen* tonat ut vid begravningen av Stéphan Charbonnier (Charb), en av de mördade journalisterna vid den franska satirtidningen Charlie Hebdo, förrän debatten började om inte tidningen varit rasistisk, islamofobisk, sexistisk, homofobisk och andra mindre smickrande epitet för en publikation som har sina rötter i fransk 68-vänster och har ägnat fler första sidor åt högerextrema Front National än åt religiösa personligheter. Och när attentatsmannen i Köpenhamn genomförde det andra attentatet i Europa på en dryg månad som riktade sig mot judiska mål så fanns ändå en diskussion om inte judar överdriver antisemitismen och om de ändå inte själva kan bära en del av ansvaret för att någon öppnar eld mot dem. Det var som en repris av debatten kring den iranska fatwan mot Salman Rushdie 1989 där "Satansverserna" anklagades för att vara både dålig litteratur och författaren för att överdriva hotet mot sig själv.

Frågor om yttrandefrihet är en svår balansgång. Det som innebär uppvigling till våld eller hat riktat till exempel mot en folkgrupp är i många länder straffbart enligt hetslagstiftning men annars har yttrandefrihet liksom religions- och samvetsfrihet en stark ställning i det internationella rättighetssystemet. Stater ges dock i till exempel Europakonventionen om mänskliga rättigheter rätt att inskränka yttrandefriheten bland annat "med hänsyn till statens säkerhet, till den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral". När länder som Ryssland väljer att straffa satiriska samhällskritiker som Pussy Riot så väcker det en storm av protester och få köper argumentet att ortodoxa trosutövare hade förolämpats genom punksång i Frälsarkatedralen.

Någon rätt till skydd mot kränkning, av till exempel religiösa skäl, finns dock inte. Kritik av religion, även i satirens form, anses därför vara en del av yttrandefriheten. Däremot har en rad länder, från Irland till Pakistan kriminaliserat hädelse, en brottsrubricering som inte sällan används godtyckligt. Charlie Hebdo är en kontroversiell tidskrift men Europadomstolen har slagit fast att yttrandefriheten också omfattar det som kan vara förolämpande, chockerande eller störande. Den marockansk-franske författaren Tahar Ben Jelloun påminner i *Ordfront Magasin* (nr 1/2015) om vad som nu står på spel:

"Ett krig förs mot skrivandet, tecknandet och skapandet. Det är ett krig utan ansikte mot det sekulära, mot satirtraditionen, mot humor, löje och frän och fruktbar kritik. Dessa mördare skulle, om de kunde, gräva upp Voltaire, Montaigne och Rabelais ur deras gravar och elda upp deras verk i förintande bål."

Ulf B Andersson

Charlie Hebdo kommenterade 1977 att Amnesty fått Nobels fredspris: "Champagne för hela världen".

4. Dadaab – världens största flyktingläger

I Kenya ligger världens största flyktingläger, Dadaab. Hit har somalier flytt sedan år 1991 och drömmen om ett annat liv grusas ständigt.

8. I väntan på en folkomröstning

I höst är det 40 år sedan Marocko inledde ockupationen av Väst-sahara. I flyktinglägret i västra Algeriet väntar omkring 100 000 flyktingar på den folkomröstning som utlovades år 1991.

10. 42 år i isoleringscell

I ett fängelse i Louisiana i den amerikanska södern har Albert Woodfox nu tillbringat 42 år i isoleringscell. Hans tidigare medfånge Robert King har besökt Sverige.

14. Kalla krigets sista slag

I sydöstra Angola syns fortfarande spåren av slaget vid Cuito Cuanavale där kalla krigets sista slag utkämpades 1987-1988. Medan Angolas ekonomi blomstrar märks föga utveckling här.

21. »Chockerande rapport«

I december presenterades senatsrapporten om CIA:s tortyr i hemliga fångelser under kriget mot terrorismen. Julia Hall från Amnesty konstaterar att det är värre än vad hon trodde.

23. Sång för samexistens

I Antakya i södra Turkiet finns en kör där samexistens inte bara är ord. Amnesty Press var med när "The Civilizations Choir of Antakya" kom till Stockholm.

Nyheter 18, Läst & Sett 24, Fatta Pennan 30

Amnesty Press är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar i Amnesty Press representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

Redaktion:
Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare
Malin Engman, form och redigering
Adress: Box 4719, 116 92 Stockholm.
Besöksadress: Alsnögatan 11
Telefon: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01
E-post: ap@amnesty.se
Hemsida: amnestypress.se
Prenumeration: 160 kr.

Svenska sektionen: Postgiro 900072-0, bankgiro 900-0720
Tryckeri: V-TAB AB, Vimmerby, 2014.
Pressläggning: 2 mars 2015.
Utkommer med 4 nummer 2015.
Manusstopp Nr 2/2015: 11 maj 2015.
Hos läsarna: 12 juni 2015.
ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 98 590 ex.
Omslagsbild: Sofia Abdi Mohammed föddes i flyktinglägret Dadaab i Kenya. Hon har själv fött två barn i lägret.
Foto: Daniel Breece.

Världens största flyktingläger

Text och bild: Daniel Breece

En mer ogästvänlig plats för ett flyktingläger är svårt att tänka sig. Dadaab ligger i en halvöken mitt på ekvatorn. Medeltemperaturen är nästan 40 grader och sandstormar är standard. Här, i nordöstra Kenya tio mil från gränsen till Somalia, lever cirka 350 000 människor i vad som länge har kallats världens största flyktingläger.

Lägret var egentligen tänkt som en tillfällig plats för dem som flydde från inbördeskriget i Somalia som bröt ut år 1991 efter att diktatorn Mohammed Siad Barre hade störtats. Förhoppningarna om att Barres fall skulle bli början på en demokratisk process i landet tedde sig snart

lika osannolika som regnet i öknen och istället inleddes vad som kom att bli ett inbördeskrig som i vågor har pågått fram till idag. Många av de somalier som kom till Dadaab i början av 1990-talet bor fortfarande kvar.

En av dem som gick över gränsen och kom till flyktinglägret år 1992 var Bilad Hassen Muhammed. Hon hade precis förlorat sina svärföräldrar men fick med sig sin man och sina fyra barn.

– I början hade jag alltid mitt yngsta barn på ryggen, så jag skulle vara redo att fly vidare. Det tog lång tid innan jag kände mig trygg här, säger hon.

Sofia Abdi Mohammeds familj.

➤ Bilad bor i Hagadera-lägret, det äldsta och största av de fem läger som omger staden Dadaab. Tillsammans med sin familj delar hon en jordplätt som mäter 15x15 meter. Med undantag för samlingslokaler som skolor och liknande tillåter Kenyas regering inget som kan likna permanenta strukturer i lägret.

Vanliga tält håller inte för sandstormarna så Bilads familj lever i ett plåt-skjul, ett hus byggt av lera och vad som mest liknar en form av koja, byggt av grenar och täckt med bitar av tyg och plast.

Två år efter att Bilad kom till Dadaab föddes hennes dotter Sofia. I takt med att hon växte upp kom Somalia att brytas sönder i alltfler delar och människor fortsatte att fly. Förutom somalier blev lägret snart också hem för tusentals etiopier som flydde från förtrycket i Ogaden. 19 år efter att lägret öppnades, stod det inte bara kvar utan

var nu befolkningsmässigt större än Malmö. Sofia blev nu ofrivilligt gravid med sitt första barn.

Som om Somalia och Östafrika vid det här laget inte haft nog med problem drabbades Afrikas horn 2011 av den värsta torkan på 60 år och hungersnöden blev ett faktum. På bara ett år flydde nu 150 000 människor till Dadaab. När lägret var som störst var det hem för närmare en halv miljon människor och förutom det enorma hjälpbehovet förde svältkatastrofen med sig nya problem. Grovt förenklat kan man säga att konflikten inne i Somalia nu började manifesteras sig även inne i lägret.

Det hela kulminerade då två spanska hjälparbetare kidnappades i oktober 2011, något som ledde till att Kenyas armé beslöt sig för att gå in i Somalia. Flera hjälporganisationer, främst Röda korset och Läkare utan gränser tvingades i perioder att avbryta sitt arbete i lägret av säkerhetsskäl. Spanjorerna frigavs efter två år men fler kidnappning-

ar har ägt rum, ledare i flyktinglägret har blivit skjutna och det har förekommit attacker mot hjälparbetare.

Biståndsorganisationerna har därför drastiskt fått dra ner på sina aktiviteter och de är idag begränsade till något mer än det allra nödvändigaste. Till följd av kriserna i Syrien, Ukraina, Gaza och det tilltagande hjälpbehovet globalt sett såg sig FN-organet World Food Programme, som är ansvarigt för att dela ut matransonerna i lägret, under hösten 2014 tvungna att halvera matransonerna ner till cirka 1 000 kalorier per person och dag.

Det som slår mig när jag besöker Dadaab och pratar med Bilad, Sofia, Abdhi, Liban och några av de andra som bor i Dadaab är kanske inte så mycket de fysiska omständigheterna. På många håll i Östafrika är levnadsförhållandena fortfarande väldigt enkla och snarlika dem i lägret. Det som präglar Dadaab är snarare bristen på

»I början hade jag alltid mitt yngsta barn på ryggen, så jag skulle vara redo att fly vidare.«

alternativ, bristen på val. Kenyansk flyktingpolitik omöjliggör integration i Kenya samtidigt som situationen i Somalia gör det svårt eller direkt omöjligt för många att vända hem.

Utanför lägret får flyktingarna inte röra sig fritt och som ett led i Kenyas tilltagande terrorbekämpning genomfördes förra året en av människorättsorganisationer mycket kritiserad "antiterror"-operation, Usalama Watch. Tusentals somalier och etiopier som befann sig inne i Kenya tillfångatogs och deporterades eller fördes till Dadaab.

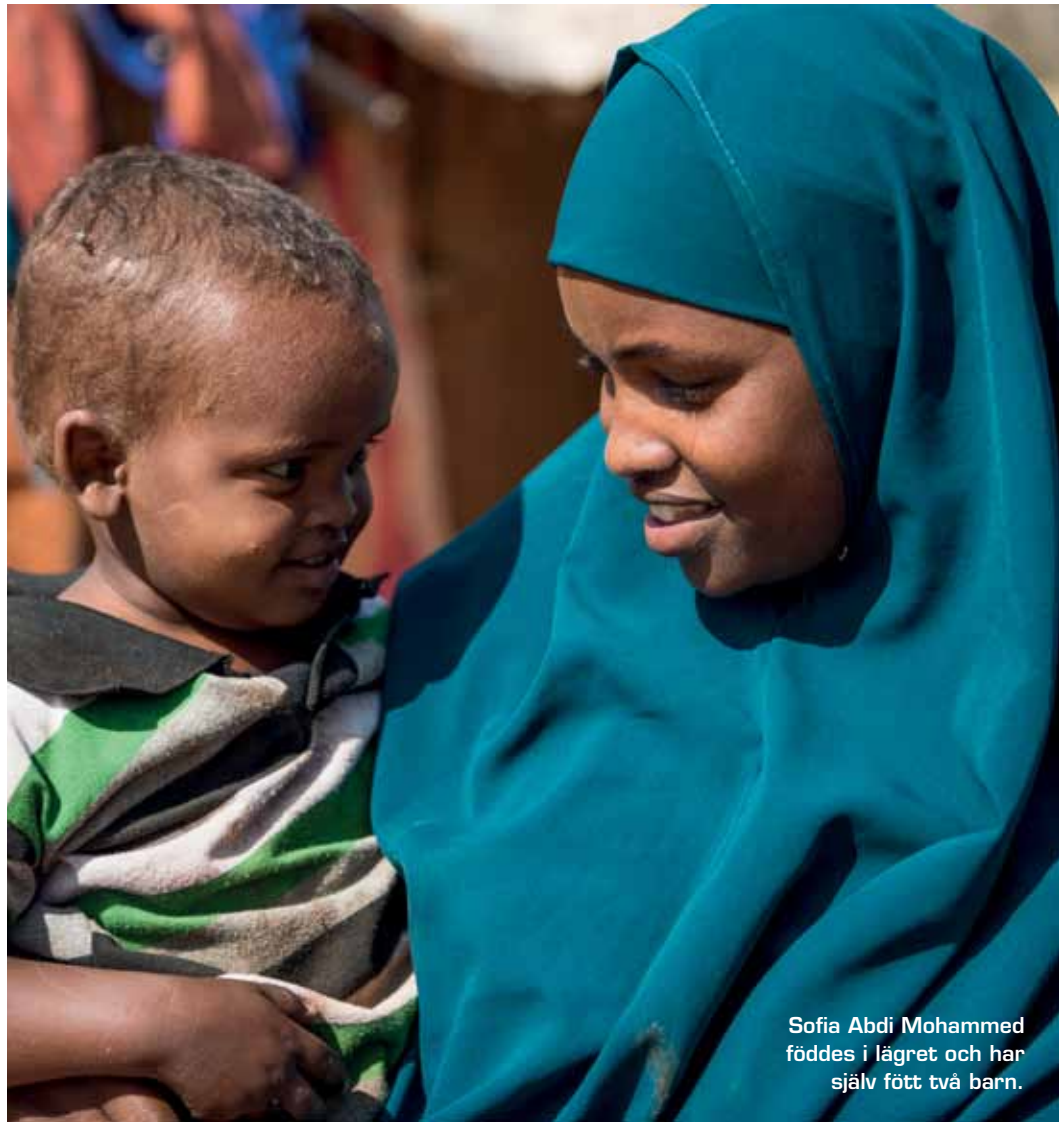
Idag är Bilads dotter Sofia 21 år. Sofias son har hunnit fylla tre år och förra året fick han en lillasyster. Förutom lägret i Hagadera, där Sofia är uppväxt har hon besökt grannlägret Dagahale, något annat har hon aldrig sett.

– Om jag reser vidare in i Kenya, då kommer de att be om mitt id-kort och jag kommer att bli arresterad, säger hon. Somalia har jag aldrig varit i, där kanske jag dödas eller något annat kanske händer.

Även om förhoppningarna om en positiv utveckling i Somalia nu växer, både inom landet och hos det internationella samfundet, är det en klen tröst för många av de flyktingar som bevittnat kriget från flyktinglägret på andra sidan gränsen.

– Så fort man tror att det har blivit bättre, så händer det något och man tappar hoppet igen. Så har det varit sedan jag kom hit och jag har tappat tron på att det någonsin kommer att gå åt återvända till Somalia, säger Bilad.

Framtiden för invånarna i Dadaab är omöjlig att förutspå, det finns de som tror att majoriteten snart kan flytta hem, och det finns de som tror att lägret kommer finnas kvar tills Sofias barn

Sofia Abdi Mohammed föddes i lägret och har själv fött två barn.

är tonåringar. Sofia Abdi Mohammed ser själv egentligen bara en möjlighet för sig och andra somalier att komma ur den nuvarande situationen:

– Mitt enda hopp är att resa till ett annat land.

Antalet somalier som får asyl till ett tredje land är dock mycket litet. Innan säkerhetslägret förvärrades 2011 fick ungefär 10 000 personer per år komma vidare, framförallt till USA. Idag är den siffran nere på runt 1 000 personer per år. Sverige tar emot kvotflyktingar från Dadaab men förra året rörde det sig om 123 personer, i ett läger där det föds över 1 000 barn per månad.

Om du inte får komma till ett annat land, om det inte blir så, vad gör du då?

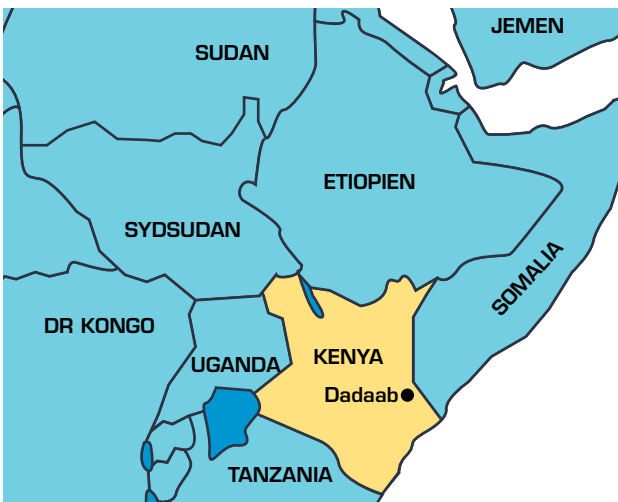
– Ja, händer inte det då...De starkaste överlever, då får jag stanna här och överleva så gott det går. Det här är det enda jag känner till, svarar Sofia. ■

Fakta/Dadaab

Dadaab består egentligen av fem läger. Dagahaely, Hagadera, Ifo, Ifo2 och Kambioos. 95 procent av befolkningen är somalier och fyra procent etiopier. Den resterande delen är mestadels kongoleser, sydsudanesiser och ugandier.

Matransonerna beror lite på världsskördarna men i dagsläget består de av sorgum, majs, vete, olja och salt. Vattnet kommer från borrade brunnar. Enligt kenyansk lag är det förbjudet att jobba om man har flyktingstatus men trots det finns det halvt olagliga marknader inne i lägren.

Läs mer om Amnestys kritik mot de kenyanska tillslagen mot somalier i maj 2014: <https://www.amnesty.org/en/articles/news/2014/05/kenya-somalis-scapegoated-counter-terror-crackdown/>

KARTA: MALIN ENGMAN

Flyktingar i 40 år

Mariam Lehibb, 24, lever i Tindouf i Algeriet. Hon läser engelska och drömmer om att bli lärare.

I november 1975 lämnade Spanien sin koloni Spanska Sahara och Marockos kung lät sin armé rulla in. Ockupationen består och i flyktinglägren i Algeriet väntar cirka 100 000 västsaharier förgäves på den folkomröstning som började förberedas år 1991.

Text: Anna Roxvall
Bild: Johan Persson

Det blåser i Sahara och dagboken är full av sand. Det finkorniga dammet som har letat sig in mellan pärmarna får sidorna att se åldrade ut.

Mitt namn är Mariam Lehibb. Jag är född i april 1990... Jag är en flyktingflicka. Jag växte upp i flyktinglägren och vet hur svårt livet är i öknen. Jag är inte född i Västsahara och jag har aldrig sett mitt land.

Hon stryker med handen över den mödosamt nedpräntade texten.

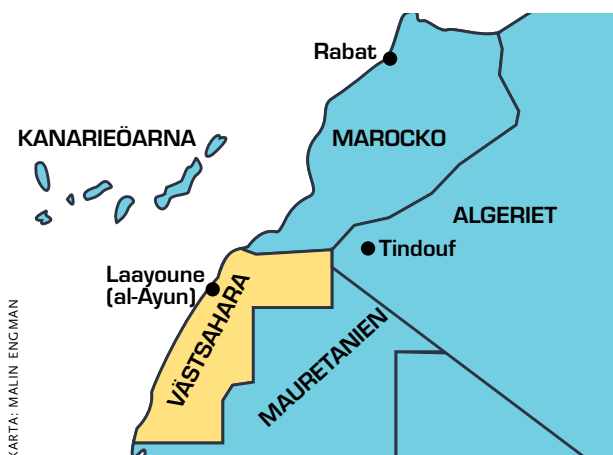
– Jag vill bli bra på att skriva så att jag kan berätta vår historia för människor ute i världen.

Det är i mitten av januari och de västsahariska flyktinglägren i Tindouf i Algeriet, inte långt från gränsen till det ockuperade Västsahara, är en ogästvänlig plats. De isiga vindarna som får fritt spelrum i det flacka landskapet vispar runt sanden till en grågul soppa. Mariams far stannar i tältet hela dagen, med sitt dåliga ben under blommönstrade filtar. Frun och dottrarna dricker te med honom mellan sysslorna.

»Så kommer april, ingenting händer och så väntar vi på nästa april igen«

– Han sårades i kriget och vi är väldigt stolta över honom, säger Mariam, och gamle Lehibb grymtar nöjt.

Det var 1970-tal. Över hela Afrika fortsatte frigörelsen från kolonialismen när de portugisiska kolonierna blev självständiga. I Spanska Sahara slogs befrielseörelsen Polisario för självständighet. 1975 började spanjorerna dra sig tillbaka men området invaderades omedelbart av Marocko och Mauretania. Polisario vände vapnen mot sina nya fiender.

I oktober 1975 slog den internationella domstolen, ICJ, i Haag fast att västsaharierna hade rätt att själva avgöra sin framtid men det hjälpte föga. Den marockanske kungen Hassan II iscensatte i november den ”gröna marschen” och lät 350 000 marockaner tåga in i Västsahara samtidigt som armén inledde en offensiv.

Mariams föräldrar var nygifta och bodde i staden Smara vid den här tiden. Mamma Mailemmen flydde ut i öknen. Lehibb stannade kvar och slogs.

– Vi hade inte mycket vapen, men det brydde vi oss inte om, vi tänkte bara på självständigheten, säger han.

Minnena av de första årens maktlöshet lever kvar. Tiotusentals civila flydde undan striderna, ut i öknen. Där var de helt skyddslösa när flygplanen kom.

– Jag sköt rakt upp i luften med geväret men ingenting hjälper när de kommer från ovan. Många kvinnor och barn dog, berättar Lehibb.

Han fick en svår skottskada i benet strax före vapenvilan år 1991. Västsaharierna skrev under med löfte om att de

skulle få rösta om självständighet. FN-styrkan Minurso sattes upp för att övervaka att folkomröstningen genomfördes och i lägren började västsaharierna förbereda sig för att återvända hem.

Det blev inte så. I november firar den marockanska ockupationen 40 år. Marocko har konsekvent hindrat alla försök till folkomröstning där västsaharisk självständighet är ett alternativ. Runt 100 000 flyktingar lever fortfarande kvar i lägren i Algeriet, helt beroende av internationellt matbistånd.

– Det är inte krig men det finns inte heller någon tidsplan. Vi bara sitter här och väntar på... ingenting, konstaterar Mariam.

Hon hade hellre sett ett nytt krig, trots att hon har sett vad det gjorde med hennes far.

– Jag föredrar att göra något, vi kan inte bara låta åren gå.

Närpå alla västsaharier säger sig vilja ta upp vapnen igen. Så har det låtit i åtminstone 15 års tid. Ändå händer ingenting.

En del av förklaringen löper 270 mil genom den västsahariska öknen, i sydvästlig riktning: Världens längsta mur. Den marockanska sandvallen, vaktad av över 100 000 soldater och omgiven av ett av världens största minfält, bommar rent fysiskt igen det ockuperade Västsahara. De västsaharier som lever kvar där innanför är i kraftig minoritet genom inflyttning av marockaner och förtrycket är hårt. Genom allierade som Frankrike och USA har Marocko tillgång till högteknologiska vapen och övervakningssystem.

Ett nytt krig med Marocko skulle bli en mycket blodig historia för Polisario.

Polisario har alltjämt kvar sin armé. På den drygt 100 mil långa landremsa mellan muren och Mauretanien som Polisario kontrollerar, finns flera tusen soldater stationerade. Nya rekryter skickas till militärskolan i Mijek, drygt 50 mil söderut från flyktinglägren.

Det är stilla här. Ingen har bråttom. I den bleka solen står 34-åriga Salama Abideen lojt lutad mot huven till en kulspruteförsedd jeep. Han säger att han gick med i armén för att vara redo för ett nytt krig.

– Marockos styrka har ingen betydelse, en av våra soldater är som tio av deras, säger han och ler snett.

Det är också Hamma Malus budskap. Han är chef för den så kallade tredje militärregionen. Hans kontor

ligger någon kilometer därifrån och är sparsamt möblerat med plaststolar och ett skevt skrivbord. Han menar att saharierna var betydligt sämre rustade inför det första kriget:

– Vi har aldrig räknat män eller vapen, vi har litat till vår vilja och vår övertygelse. Det fungerade då och det skulle fungera nu.

Men, säger Hamma, den som har upplevt krig provar först alla andra utvägar. Fortfarande hoppas Polisario på diplomatin – att världssamfundet ska pressa Marocko att tillåta en folkomröstning. Det svenska riksdagsbeslutet i december 2012 att kräva att regeringen erkänner den av Polisario utropade västsahariska staten, ses som ett viktigt steg på vägen. Ett 80-tal länder har erkänt Västsahara och landet är medlem i Afrikanska unionen.

– Sverige är ett litet land men en stor spelare. Om Sverige erkänner Västsahara tror vi att fler europeiska länder kommer att följa efter, hoppas Hamma Malu.

När FN-helikoptrarna dundrar in över det sömniga Mijek låter det som ett flyganfall. 61-åriga Aum Kalfum släpper tekannan och skakar på huvudet.

– Vi fattar inte vad de gör, de bara flyger fram och tillbaka här ute.

FN-insatsen förbryllar – det blev ju aldrig någon folkomröstning att övervaka. När marockansk polis brutalt slår ned demonstrationer på ockuperat område ingriper ingen. Som enda fredsbevarande insats i världen saknar Minurso nämligen mandat att övervaka att mänskliga rättigheter respekteras, eftersom Marocko motsätter sig det.

Aum Kalfums son, som är på permission från armén, lyssnar efter ljudet som försvinner bort.

– De borde åka hem.

»Den marockanska sandvallen, vaktad av över 100 000 soldater och omgiven av ett av världens största minfält, bommar rent fysiskt igen det ockuperade Västsahara.«

Aum Kalfum, 61, bor med sin familj i Mijek inne i den del av Västsahara som kontrolleras av Polisario.

Bakgrund

Varken Amnesty International eller Human Rights Watch, HRW, tar ställning i frågan om Västsaharas status. Bägge organisationerna har dock under många år riktat skarp kritik mot marockanska övergrepp i Västsahara. De har också uppmantat FN att ge Minurso uppdrag att övervaka mänskliga rättigheter, vilket Polisario stödjer medan Marocko har sagt nej. Amnesty har inte fått tillträde till flyktinglägren i Algeriet men HRW har besökt Tindouf och publicerade den 17 oktober 2014 en 94-sidig rapport: *Off the Radar: Human Rights in the Tindouf Refugee Camps*.

I rapporten konstateras att Polisario, som är enda tillåtna parti i väntan på självständighet, tolererar att avvikande åsikter förs fram och att demonstrationer mot ledningen i Polisario har förekommit. HRW uppgav dock att det fanns trovärdiga anklagelser om att en del kritiker hade trakasserats. År 2010 greps en västsaharier då han uttalade stöd för Marockos plan för autonomi. Amnesty krävde mannens frigivning. Efter två månader utvisades han till Mauretanien och har inte tillåtits att återvända. HRW uttrycker oro för att civila kan ställas inför militära domstolar i lägren.

Ulf B Andersson

Du är aldrig helt lycklig när du inte har ett hemland. Hur skulle jag kunna resa till ett annat land och bygga ett liv där, och lämna saharierna kvar i öknen? Vilken tröst och lycka skulle jag kunna finna?

Mariam trotsar de piskande sandbyarna och kämpar sig upp på en kulle med utsikt över det läger som är hennes hem. I solglasögon och heltäckande slöja mot sanden ser hon ut som en färgglad spökplump i allt det murriga.

Snart är det april och dags för det årliga mötet om Västsahara i FN:s säkerhetsråd. Minursos mandat ska förlängas och vissa hoppas på någon form av förändring. Kanske kommer världen i alla fall att skärpa tonen mot Marocko?

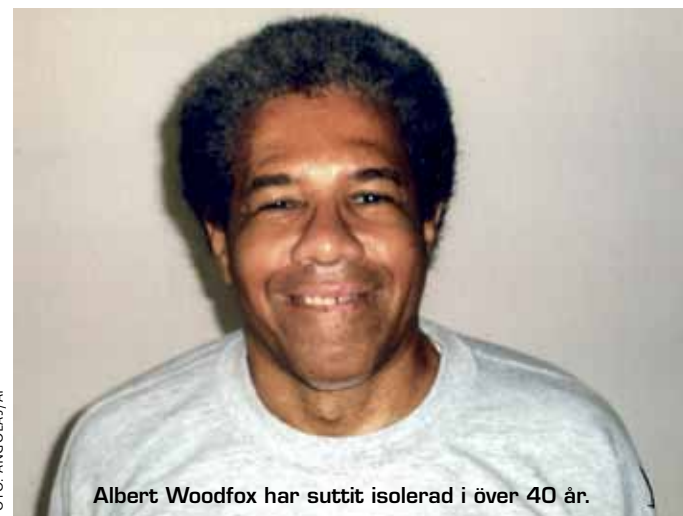
Mariam bara skrattar och skakar på huvudet.

– Så säger de varje år: "April, bara vänta till april, då kommer allt att förändras". Så kommer april, ingenting händer och så väntar vi på nästa april igen. ■

I Louisiana sitter Albert Woodfox kvar

Robert King är en av "Angola 3", tre svarta män som 1972 sattes i isoleringscell i fängelset Angola i delstaten Louisiana. Han släpptes år 2001, medan Herman Wallace frigavs den 2 oktober 2013, två dagar innan han dog i en långt framskriden levercancer. Albert Woodfox sitter fortfarande fängslad.

Text: Lisa Olsson

Albert Woodfox har suttit isolerad i över 40 år.

FOTO: ANCOLAS/AT

Amnesty Press träffar Robert King när han i januari besöker Stockholm för att uppmärksamma Amnestys kampanj, som kräver att Albert Woodfox ska

friges. Bara några dagar efter att Robert King frigavs stod han på en scen och pratade om fallet. Så här 14 år senare har han rest runt i världen och pratat om det fler gånger än han kan minnas. Robert King vill ha rättvisa för sig själv och sina två kamrater, men det finns också ett högre mål; att kampanja mot missförhållanden i USA:s straffrättsliga system. De tre männen som kallas Angola 3 blev extra utsatta för att de var politiskt aktiva i Svarta Panter-rörelsen.

– Våra konstitutionella rättigheter har kränkts och för det vill vi ha rättvisa. Men jag vill även hjälpa andra som inte kan göra sina röster hörda på samma sätt och se till att deras situation också förändras. Jag må ha blivit fri från Angola men Angola kommer aldrig att bli fri från mig, säger Robert King.

Herman Wallace och Albert Woodfox dömdes till livstids fängelse år 1972 för mordet på en fängelsevakt. De hade fängslats året innan för ett väpnat rån. Herman Wallace och Albert Woodfox var bägge aktiva i Black Panther Party, en radikal rörelse bland USA:s svarta, som vid denna tid befann sig i en hård konflikt med staten i USA. I fängelset hade de organiserat fångar mot övergrepp.

Rättegångarna mot Herman Wallace och Albert Woodfox för mordet på fängsvaktaren har kritiserats för att ha haft stora brister och det fanns inga bevis mot dem, utan domen byggde enbart på ett ifrågasatt vittnesmål från en medfånge. De placerades i isoleringscell där även Robert King placerades efter att ha dömts för att ha dödat en medfånge. Domen mot honom kom efter två dagars rättegång och även den präglades av stora brister.

– Jag har varit med om så många bristfälliga rättegångar där jag inte har fått en chans att försvara mig och där juryn har bestått av enbart vita personer, trots att den ska vara representativ för befolkningen. Vid ett tillfälle bestod jurygruppen av vita personer förutom en

FOTO: ANNIE BECKMAN

Robert King lovar att berätta för Albert Woodfox om releasekvällen när Mejas skiva släpptes. I bakgrunden Tessa Murphy från Amnesty International.

FOTO: ANCOLAS/AT

En minnesmarsch i New Orleans i oktober 2013 sedan Herman Wallace avlidit i cancer två dagar efter att han släpptes fri från fängelset i Angola. Amnestymedlemmar, Angola 3 – koalitionen och familjer och vänner gick till högsta domstolen i delstaten Louisiana.

Meja sjunger *Yellow Ribbon*.

FOTO: ANNIE BECKMAN

äldre dam som somnade under rättegången, säger Robert King och skrattar.

Humorn verkar det inte vara något fel på. Och det kanske är något som hjälpte honom att kämpa de många åren i fängelset. Oftast tillbringade han 23 timmar per dygn i isoleringscellen och en timme per dag fick han komma ut.

– Isoleringscellerna är små och vakterna gör sitt bästa för att hindra oss att kommunicera med varandra men det gjorde vi redan från början. Vi fick ha några böcker var i cellen och eftersom vi var 15 personer i olika isoleringsceller så bytte vi med varandra i smyg, berättar han.

De fick dock aldrig chansen att jobba eller någon annan meningsfull sysselsättning. Robert King menar att den djupa orättvisan i att sitta oskyldigt dömd gjorde honom stark så att han orkade fortsätta kämpa:

– Jag tänkte ofta ”jag kanske sitter

i fängelse, men fängelset finns inte i mig”.

Med sig i Stockholm har han Tessa Murphy från Amnesty Internationals huvudkontor i London. Hon har varit med och skrivit rapporter om högsäkerhetsfängelser och isoleringsstraff och har deltagit i kampanjen för att få Herman Wallace fri och är nu med i Sverige för att få uppmärksamhet kring Albert Woodfox-kampanjen.

– Jag har hört Robert berätta sin historia så många gånger, ändå blir jag lika upprörd varje gång över de uppenbara orättvisor som han och de andra två har utsatts för, förklarar hon.

Den svenska artisten Meja finns också med vid intervjun. Hon har länge varit engagerad i Amnesty och på julaftonen år 2013 bestämde hon sig för att skriva ett brev till Albert Woodfox efter att ha sett en uppmaning i Amnesty

Press. Albert svarade och det han skrev inspirerade henne att skriva låten *Yellow Ribbon* (kan ses på Youtube) som nu släpps i samarbete med kampanjen för att han ska frigges.

– När jag läste brevet kunde jag känna hans ensamhet och jag började fundera på vad det kan göra med en människa. På kuvertet fanns det frimärken med den amerikanska flaggan och ord som ”justice, freedom, liberty” och det kändes som att få en örfil. Det är bara ord som inte har något med verkligheten att göra, säger Meja.

En person som ofta glöms bort i fallet är Teenie Rogers som var gift med den mördade fängelsevakten och som fortfarande inte har fått någon rättvisa. Hon har flera gånger sagt att hon inte tror att någon av männen i Angola 3 är skyldiga till mordet. När det år 2013 stod klart att Herman Wallace var så sjuk att han inte hade långt kvar begärde hon att få träffa honom för att säga direkt till honom att hon trodde att han var oskyldig. Men hon fick nej, vilket gör Robert King väldigt upprörd.

– Jag har träffat henne några gånger och jag tror att Herman visste om vad hon tyckte, men att de var så snåla och vägrade låta dem träffas är helt sanslöst, säger han. Den som är skyldig går fri bara för att de ville sätta dit oss för våra politiska aktiviteter. Jag blev starkare av att gå med i Black Panther och det kändes självklart för mig att kämpa för förändringar men ansvariga i fängelset såg mig bara som militant.

Herman Wallace släpptes inte på grund av att han var dödssjuk eftersom man inte kan släppas av medicinska skäl om man har en livstidsdom och sitter i isoleringscell. Hans dom upphävdes till slut på grund av allvarliga brister i rättegången och då fick han tre dagar i frihet innan han avled i cancer. Albert Woodfox dom har upphävts tre gånger, ändå sitter han kvar i fängelset. – Vi vill ha ett erkännande om att de har gjort fel. Vi kommer att fortsätta kämpa tills vi får det och tills Albert släpps ur fängelset. Och efter det kommer vi fortsätta ännu längre för att förändra det amerikanska rättssystemet. Idag är fängelset bara en fortsättning på slaveriet, säger Robert King. ■

»Jag må ha blivit fri från Angola men Angola kommer aldrig att bli fri från mig.«

Fotnot: Efter Amnesty Press pressläggning väntas en domstol i Louisiana ta upp en begäran om att Albert Woodfox ska bli fri mot borgen. Läs mer på <https://www.amnesty.se/engagera-dig/agera/aktuella-blixtaktioner/>

Wu Guijun fängslades i ett

FOTO: AP/TT

I Kina har antalet strejker och arbetarprotester ökat de senaste åren. Här är det arbetare på en fabrik i Foshan, som gör delar till Honda-bilar, som strejkar för högre lön år 2010.

I drygt ett år satt den kinesiske möbelsnickaren och arbetsrättsaktivisten Wu Guijun fängslad. Han anklagades för att ha organiserat en protestmarsch när fabriken skulle läggas ner. Efter internationella protester från bland andra Amnesty International friades han från alla anklagelser och släpptes.

Text: Bengt Rolfer

Amnesty Press träffar Wu Guijun i Hongkong på en internationell facklig konferens i höstas. Han har kommit dit från hemstaden Shenzhen precis på andra sidan gränsen till Fastlandskina.

Där i provinsen Guangdong ligger många av de industrier som gett Kina benämningen "världens fabrik". Många kinesiska ungdomar flyttar dit från landsbygden för att försörja sig men arbetsvillkor och löner är ofta undermåliga.

Detta har fört med sig att antalet arbetskonflikter har ökat kraftigt under senare år. Arbetarna har haft viss framgång i sina krav på högre löner men det

har också lett till att många fabriksägare flyttar produktionen till billigare platser. Det var precis vad som hände med det Hongkongägda möbelföretaget Diweixin för knappt två år sedan.

Wu Guijun flyttade själv till Shenzhen 2002 och började arbeta på Diweixin 2004. Han vidareutbildade sig och jobbade sig upp till en kvalificerad befattning.

På fritiden började han också intressera sig för arbetarnas villkor och engagerade sig i en liten gräsrotsförening som kämpade för arbetstagarnas rättigheter. Föreningen var fristående från den statskontrollerade och enda tillåtna fackföreningen i Kina och den sågs inte med blida ögon av myndigheterna. År

2012 blev de avhysta med våld.

– Jag var där när det hände, säger Wu Guijun.

Kanske var det då som myndigheterna fick bilden av Wu som "bråkmakare" men han lät sig inte tystas. När han upptäckte missförhållanden på fabriken drog han sig inte för att göra anmälningar till den statliga arbetsinspektionen. Det gällde bland annat förekomsten av barnarbete och felaktiga lunchavdrag på lönen för arbetare som inte ätit i företagets matsal.

– Efter de händelserna blev jag omplacerad till ett enklare jobb i produktionen. Ledningen började också förolämpa mig och sprida rykten om mig bland arbetarna. Då klagade jag igen hos arbetsinspektionen och efter ett tag upphörde deras dåliga beteende, berättar Wu Guijun.

Det blev dock ett kortvarigt lugn. På våren 2013 kom beskedet att fabriken skulle slå igen. Arbetarna gick i strejk för att få ut det avgångsvederlag som de har laglig rätt till. De krävde förhandlingar med företagsledningen och valde bland andra Wu Guijun till sin företrädare.

– Vi visste att vi inte kunde stoppa

År efter arbetarprotest

flytten. Marken där fabriken låg var uppköpt för att bygga tunnelbana. Men enligt lagen har vi rätt till kompensation. Arbetarna ville få detta löst så fort som möjligt för att sedan söka nya jobb, säger Wu Guijun.

Men företagsledningen förhalade frågan. Arbetarna vände sig både till de lokala myndigheterna och till det statskontrollerade facket men vann inget gehör för sin sak. Efter några veckor organiserades en protestmarsch och hundratals arbetare tågade mot den regionala regeringsbyggnaden. Marschen stoppades längs vägen av polis och flera av deltagarna greps. De flesta släpptes direkt men Wu Guijun blev kvar inom lås och bom.

– Jag tror att det var min bakgrund som gjorde att jag blev målet för deras vedergällning. Men den här aktionen utbröt spontant och hade ingen ledare eller organisatör. Arbetarna var trötta på att vänta och behövde ingen extra motivation för att ge sig iväg och protestera. Några bevis mot mig fanns inte och presenterades heller aldrig, säger han.

Ändå skulle Wu Guijun komma att tillbringa ett drygt år i fängelset. Han anklagades för att ha orsakat folksamling och störande av trafiken och den allmänna ordningen. Trots upprepade rättegångar misslyckades försöken att styrka anklagelserna. Arbetarna som kallades som vittnen stödde Wus berättelse och menade att han snarast försökt lugna folkmassan. Hans advokat hävdade att han bara fullgjort sin plikt som arbetarnas valda företrädare.

FOTO: DENNY LORENTZEN

Hur behandlades du i fängelset?

– I början var det väldigt svårt. När jag kom dit hade jag ingen tandborste, ingen handduk, inga kläder att byta till – ingenting. Mat och levnadsförhållanden var mycket dåliga. Det fanns två rum i fängelset, ett för att sova i och ett för övriga aktiviteter. Som mest var vi 51 fångar på en yta av cirka 30 kvadratmeter.

– Det förekom våld mot fångar, men jag klarade mig utan fysiska attacker, som tur var.

Den 29 maj 2014 släpptes Wu Guijun plötsligt, friad från alla anklagelser.

Vad var det första du gjorde då?

– Jag sprang ut och mötte min fru. Vi stod länge och kramades men sade inte så mycket. Vi hade bara setts under rättegångarna men inte haft möjlighet att prata med varann.

Blev du överraskad när de släppte dig?

– Inte helt och hållet. Jag hade varit på tre rättegångar och insåg vart det var på väg. Samtidigt blir man avtrubbad av att sitta bakom galler. Jag räknade dagar men fick inga besked om när jag skulle kunna bli frisläppt.

Under fängelsetiden var han avskuren från all kommunikation utifrån men hans advokat berättade om de stödaktioner som förekom från Amnesty, fackföreningar och andra NGOs.

– Att få höra detta inne i fängelset lättade min börda väsentligt och bidrog till att jag kunde stå ut så länge, säger Wu Guijun.

När det gällde själva sakfrågan om kompensation visade det sig att arbetarna blivit oroliga när Wu fängslades och därför nöjt sig med betydligt mindre än vad de hade rätt till. Enligt lagen ska man få en månadslön per anställningsår men de fick bara drygt en tiondel av detta.

För Wu Guijun själv blev den ekonomiska uppgörelsen bättre. Han fick knappt två årslöner i skadestånd för att han hade suttit inspärrad på felaktiga grunder.

– Det är ingen liten summa men om man ser till vilken skada denna hemska arrestering har orsakat mig och min familj är det en ganska dålig

kompensation, säger han.

Hur som helst räckte pengarna till ett startkapital för den nya organisation som Wu Guijun har bildat. Den kallas på engelska för New Worker's Welfare och ska ägna sig åt att hjälpa arbetare som hamnar i liknande situationer som Wu och hans tidigare kolleger.

– Det finns många företag som slår igen och många arbetare går miste om ersättning. Dem vill jag gärna hjälpa, säger han. ■

Paraplyrevolutionen

Den så kallade paraplyrevolutionen i Hongkong i höstas var den största demonstrationen för demokrati i Kina sedan protesterna på Himmelska fridens torg i Peking 1989.

Den gången slutade det i en blodig massaker med tusentals dödade, skadade och fängslade aktivister. I Hongkong hösten 2014 blev upplösningen fredligare men flera demonstranter greps när myndigheterna slog tillbaka upproret och kan ha rättsliga efterverkningar att vänta.

Det var den 11 december som gatorna rensades efter nästan tre månaders ockupation. Många ockupanter satt kvar utan att göra motstånd och fördes till häkte av polis. Det gällde bland annat de högsta ledarna för Hongkongs fackliga centralorganisation HKCTU; generalsekreteraren Lee Cheuk-yan och kanslichefen Mung Siu-tat. Samtliga släpptes dock nästa morgon.

I januari blev dock Lee och Mung åter kallade till polisen och anklagades för "anstiftan till, sammankallande av och medverkan i olagliga möten", vilket kan ge stränga fängelsestraff. De upplystes om att polisen när som helst har rätt att åtala dem.

Hongkong, som tidigare var en brittisk besittning, överlämnades till Kina 1997 som en särskild administrativ region under parollen "en stat – två system". Ett visst mått av demokrati är tillåten i Hongkong. Paraplyrevolutionen utbröt som en följd av att regeringen i Peking beslutat att alla kandidater till valen av Hongkongs näste politiske ledare 2017 måste godkännas av kommunistpartiet.

»Det förekom våld mot fångar, men jag klarade mig utan fysiska attacker, som tur var.«

I södra Angola utspelades Kalla krigets sista stora slag. Sedan dess har mycket hänt: Angola har gått från att vara en pjäs mellan öst och väst till att bli en av världens snabbast växande ekonomier med regionala stormaktsambitioner. På det gamla slagfältet i Cuito Cuanavale står dock tiden stilla; här väntar invånare alltjämt på en regnig framtid utan landminor.

Text och bild: Klas Lundström

Anhängare av regeringspartiet MPLA förbereder en kongress.

Cuando Cubango i sydöstra Angola är en stor men gles befolkad provins som portugiserna vände ryggen och som inbördeskriget förvandlade till ett stängt helvete. Väg 28 kallades under kriget Dödens väg. Små byar ligger i bushen och askan påminner om att svedjebruk används. Här och var syns UNITA:s flagga, regeringspartiet MPLA:s enda verkliga politiska motståndare: först på slagfältet i ett inbördeskrig som pågick ett drygt kvarts sekel, numera i parlamentet. Att öppet stödja UNITA kan medföra ett högt pris, menar chauffören Tuga. Det är första gången han besöker provinsen och han är märkbart tagen av den politiska tidsresan:

– Det märks att MPLA-regeringen inte prioriterar den här regionen, folk lever ju kvar på stenåldern. Det går inte längre att skylla på kriget. I Luanda går det fort när det gäller nybyggen av lyxhotell, kasinon och nattklubbar. Här i södern är det annorlunda, många kan inte ens läsa eller skriva. Barn dör på grund av malaria eller undernäring. Det är ovärdigt ett land med så snabb ekonomisk tillväxt.

Angola passerade nyligen Nigeria som Afrikas största oljeproducent och hyllas på affärstidningarnas ekonomisidor för sin raketsnabba tillväxt. I Angolas utvecklingsplan för 2013–17 finns visserligen uttalade sociala och ekonomiska satsningar på landsbygden men landet vill även växa som regionalpolitisk och militär aktör. Angola ämnar bland annat bistå Demokratiska republiken Kongo med soldater i krigs-

»Afrikas Stalingrad« väntar på regn

Teresa Quivienguele, vid landsbygds- och miljörelsen ADRA, får frågan vad tillgång till jord innebär i Angola.

– Vi är ingenting utan jord, säger hon. Jord innebär en identitet och att vårda det som ska överlämnas till nästa generation. Jordfrågan är vår största framtidsutmaning.

Efter självständigheten från Portugal 1975 föll all mark i statens händer men sedan inbördeskrigets slut 2002, och jordreformen 2004, har saker och ting hänt. Nu är det fritt fram för företag att investera i infrastruktur, mineraler, diamanter, olja och mark. En-

ligt ADRA har dock befolkningen på landsbygden hamnat på efterkälken i Angolas snabba ekonomiska utveckling.

I provinserna gäller kortsiktighetens snabba pengar på bekostnad av de internflyktingar som flyttat in till städerna under inbördeskriget men som nu börjat flytta tillbaka till landsbygden. För många är det dock för sent, deras hem finns inte kvar. Där finns istället vägar, storskaliga jordbruk eller gruvbolag.

– Skyddet för dem som saknar markbevis måste förbättras. För det krävs ett starkt ledarskap som kan styra Angola mot en hållbar framtid, säger Teresa Quivienguele.

»Många kvinnor dör i barnsäng på grund av bristande hälsokunskaper.«

härjade områden nära gränsen till Uganda samt utöka det ekonomiska samarbetet med grannlandet Zambia genom att förvandla Cuando Cubango till en genomfartsled för transporter av bland annat olja.

”Dödens väg” slutar bokstavligen i Cuito Cuanavale; ”Afrikas Stalingrad”. Här utkämpades Kalla krigets sista militära slag 1987–88. MPLA-regeringens arméstyrkor, stödda av kubanska trupper och sovjetiska vapen ställdes mot UNITA-rebellerna, som backades upp av soldater från Sydafrikas apartheidregim och rådgivare från CIA. Allt slutade i ett militärt dödläge men innebar också att de utländska trupperna lämnade Angola och banade väg för att Namibia blev självständigt. 8 000 personer dog i slaget och vilar nu i begravningslundar utanför den magra stadskärnan där en enda asfalterad väg leder fram till en rondell, därefter finns ingenting.

Vilken framtid väntar Cuito Cuanavale? Liksom övriga Angola liknar sta-

Bakgrund/Angola

Angola är Afrikas största oljeproducent och en av världens snabbast växande ekonomier. Ändå hör landet till världens mest ojämlika där skillnaden mellan att vara rik och fattig är enorm. Under den portugisiska kolonialtiden skickades tre miljoner slavar till Amerika och först år 1975 blev landet fritt efter 14 års självständighetskrig. MPLA har styrt sedan 1975 och först när UNITA:s ledare Jonas Savimbi dödades år 2002 avslutades inbördeskriget där upp till en halv miljon människor beräknas ha dödats.

MPLA har vunnit alla val som har hållits och José Eduardo dos Santos har suttit som president sedan 1979. Partiets marxist-leninistiska profil har övergetts och MPLA ingår numera i Socialistinternationalen. Den ekonomiska krisen i Portugal har medfört ökade angolanska investeringar i Portugal och portugiser flyttar idag till Angola.

Den 13 november 2014 publicerade Amnesty rapporten *Punishing dissent – Suppression of freedom of association, assembly and expression in Angola* där regeringen anklagas för utomrättsliga avrättningar, påtvingade försvinnanden och tortyr mot dem som kritiserar presidentens styre.

den en enorm byggarbetsplats men investeringarna är få. Kvar finns det kollektiva minnet efter kriget och identiteten som ”Afrikas Stalingrad”. Det arvet har lokala makthavare utnyttjat, ivrigt påhejade av centralregeringen i Luanda, genom en enorm minnespark mitt i staden. Den är omöjlig att missa. I parken finns insamlade MiG-plan, pansarvagnar och avfyringsramper.

Vid stadens enda vårdcentral förklarar Fernando Visesa varför oddsen att ens överleva i Cuito Cuanavale är sämre än på andra håll i Angola.

– Malaria slutar aldrig att plåga oss. Varje år dör 100 personer av malaria, bara här. Och många kvinnor dör i barnsäng på grund av bristande hälsokunskaper.

Fernando Visesa var arméläkare under kriget och klagar att sjukvårdsförstärkning är nödvändig:

– Klimatförändringar gör att det blir varmare, vilket skapar grogrunder för epidemier och försvårar för jordbrukare.

Utanför staden leker barn bland vraken av pansarvagnar. En familj söker skugga under ett magert träd. De vän-

Under kriget var detta ”dödens väg”.

»Folk lever ju kvar på stenåldern. Det går inte längre att skylla på kriget.«

tar på regn. År 2013 innebar den värsta torkan i södra Angola på 30 år. Enligt Unicef var 1,5 miljoner människor i akut matbehov i en region redan svårt plågad av hög mödradödlighet och en av planetens lägsta medellivslängder. Hit, med brist på elektricitet och mobiltäckning, når inte politikernas storslagna framtidsplaner. Här är folk upptagna med andra problem, främst avsaknaden av rent vatten. Många tvingas därför uppsöka floder där landminor kan ligga kvar.

– Framtiden ser inte ljus ut, säger Eason Luciano Moyo, vid minröjningsorganisationen HALO-Trust. Tidigast år 2025 kan regionen vara minfri. Till dess måste alla vänta med att bruka sin mark. Annars riskerar de livet.

– Den dag då Cuito Cuanavale blir en minfri zon lär det bli början av ett inflöde av gruv- och jordbruksbolag, säger Allan Cain, chef för NGO:n Development Workshop.

Markfrågan är dock central i bygget av en stabil fred där även internflyktingar inkluderas, menar Allan Cain:

– Därför måste jordfrågan lösas, så att antalet markkonflikter mellan utländska företag och invånare blir så få som möjligt.

Chauffören Tuga stirrar ut över ”dödens väg”. Han ser med oro på Angolas ökade sociala och ekonomiska splittning och på det politiska avståndet mellan Luanda och landsbygden. Vill det sig illa fruktar Tuga att vissa grupper kommer att ta till vapen för att visa sitt missnöje:

– Politik i Angola är som Monopolspellet: den med flest markandelar och mest pengar vinner. Och alla får inte ens vara med och spela. ■

KARTA: MALIN ENGMAN

I somras togs den sista lagliga resten mot homosexualitet bort i Moçambique.

– Många tror att homosexualitet är en psykisk sjukdom eller något personen har valt. Därför jobbar vi mycket med information, berättar Carina Capitine på Lambda.

Text: Jennie Aquilonius
Bild: Carlos Zaya

Nu är homosexualitet lagligt i Moçambique

Det bankas och byggs. Fräscha moderna bostäder tar form. Några meter till höger om byggområdet leker barn i en sophög. I vägens röda sand ligger vatten-

flaskor, en halv kokosnöt och de svarta plastpåsarna som finns i alla butiker. Vägen leder in bland små hus av omålat tegel med plåtskivor som tak. Det märks att Moçambique är ett av världens fattigaste länder och samtidigt har en av Afrikas snabbast växande ekonomier.

22-åriga Jossy visar in i huset där hon bor med sin familj. En familj som hon lämnade för några år sedan. De ser henne som man och menade att hon skämde ut familjen genom att gå och klä sig som en kvinna.

– Min pappa slog mig ibland, berättar hon. Jag förstod inte varför och kände mig mer och mer sårad. Mamma gillade inte heller mitt beteende och stod bakom bestraffningarna. Till slut flyttade jag hemifrån.

Ljuset som reflekteras i örhänget i höger öra. Försiktiga rörelser. Ett leende som ofta kikar fram. Jossy berättar att hon bodde själv i fyra år och försörjde sig som frisör. Saknaden efter den kärlek som ändå funnits hos föräldrarna blev dock för stark och till slut flyttade hon hem igen. Sedan dess har familjen inte gett ifrån sig ett negativt pip.

– De tittar men de säger inget, förklarar Jossy. Som om de ser situationen som ett förlorat krig, ”det finns inget vi kan göra, så vi får leva med det”. Jag

tror att förändringen beror på att hbtq-personer oftare tas upp i medierna och syns mer i samhället nu. Min familj har haft tid att vänja sig.

»Många tror att homosexualitet är en synd.«

Ett gult hus bakom grönt järnstaket i skugga från ett limeträd. Trafiken väsnas på Avenida Vladimir Lenin. Innanför den vita snirkliga gallergrinden finns Lambda, den enda organisationen för sexuella minoriteters rättigheter i Moçambique. Ordförande Danilo da Silva sitter på andra sidan bordet och har ett stramt kroppsspråk. För honom var det en stor stund i juli 2014 när Moçambique bytte ut sin brottsbalk från år 1887 och paragrafen om ”brott mot naturens ordning” försvann.

– Det kändes som en seger, säger han.

Carina Capitine arbetar som informatör på Lambda.

Moçambique

Under fem år hade Lambda försökt påverka utformningen av brottsbalken tillsammans med andra organisationer. Argumenterat, skrivit förslag, publicerat artiklar, informerat, deltagit i möten och drivit opinionsbildning. Enligt Danilo da Silva användes inte längre paragrafen aktivt mot hbtq-personer men lagändringen innebär en försäkran om att människor inte heller i framtiden kommer att straffas för sin sexualitet.

– Det är ett stort steg, särskilt när vi jämför med trenden som syns i andra delar av Afrika, säger han. Moçambique sticker ut som progressivt.

Danilo da Silva tror att beslutet blev möjligt tack vare den politiska miljön, att homosexualitet inte används som ett politiskt slagträ och att konstitutionen inte tillåter diskriminering på

grund av sexuell läggning. Den förre presidenten Joaquim Chissano har också uppmanat afrikanska ledare att vara mer toleranta mot sexuella minoriteter. Ett annat av Lambdas krav som uppfylldes var att lagen om våld i hemmet nu även inkluderar samkönade par, tidigare gällde den bara för kvinnor i heterosexuella förhållanden.

Danilo da Silva berättar att det fortfarande finns problem med negativa attityder, stigma och diskriminering. En rapport från det nationella hälsoinstitutet visar att 2,6 procent av män som har sex med män har blivit utsatta för våld på grund av sin sexuella läggning.

– Det fysiska och psykologiska våldet utövas framför allt av föräldrar och syskon. Det psykologiska våldet kan yttra sig genom att föräldrarna, om du är ung, inte betalar dina räkningar och skolavgifter eller att du inte får mat.

Hbtq-personer kan också utsättas för traditionella eller religiösa behandlingar där "demonen ska drivas ut". En del börjar själva tro att de är besatta.

– Familjen är ofta länken till samhället, har kontakter som kan ge jobb och så vidare. Det kostar mycket för en person att förlora det stödet. Då kan det hända att de anpassar sig till normen., påpekar Danilo da Silva.

Lambdas informatör Carina Capitine jobbar mot de negativa attityderna. Hon sitter vid bordets kortsida och bakom henne står ett träskåp med böcker som "História da sexualidade III" och "Sex and politics in South Africa".

– Många tror att homosexualitet är en synd, att det är en psykisk sjukdom eller något personen har valt. Därför jobbar vi mycket med information, berättar hon.

Lambda ordnar också kulturella evenemang och erbjuder stödgrupper. De kämpar för att få bli registrerade som en officiell organisation men har på sju år inte fått någon reaktion från regeringen. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter har uppmanat den moçambikiska regeringen att erkänna organisationen.

Sverige stöttar Lambda ekonomiskt och politiskt. Bland annat är ambassadbilarnas bakrutor prydda med en liten regnbågsflagga.

– Det betyder att det är fler än vi som driver frågan. Regeringen tenderar tyvärr att lyssna mer på sina bilateral partners än på sitt folk, även om

Bakgrund/Hbtq i Afrika

I 36 afrikanska länder är samkönat sex kriminaliserat och i Nigeria och Gambia skärptes förra året lagstiftningen mot homosexuella. I Tchad antogs en ny lag där samkönat sex kriminaliseras och kan bestraffas med upp till 20 års fängelse. I Uganda upphävde konstitutionsdomstolen av tekniska orsaker den skärpta lagen mot homosexualitet som började gälla i februari 2014. Ett nytt lagförslag förbereds nu i parlamentet. I Sydafrika finns sedan apartheids avskaffande år 1994 ett förbud i författningen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och år 2006 blev landet först i världen med att tillåta samkönade äktenskap.

»Det fysiska och psykologiska våldet utövas framför allt av föräldrar och syskon.«

det håller på att förändras, säger Danilo da Silva.

Och något har hänt.

– Alltför unga personer är bekväma med att komma ut och medierna är inte längre lika rädda för att ta i ämnet. När vi startade Lambda år 2006 räckte det med att nämna homosexualitet för att väcka starka negativa reaktioner hos folk, säger han.

Transpersonen Jossy känner sig trygg och accepterad bland sina vänner men tycker att det generellt är svårt att ses som homosexuell i Moçambique. Folk kommer med nedsättande kommentarer och en del hbtq-personer har blivit attackerade på gatan. Det är svårt att få ett jobb. Hon suckar, ler sedan brett och säger att det är lätt att hitta en kortvarig pojkvän men att stadiga relationer är svårare.

– Jag tror att många vill men de har bara levt i heterosexuella relationer och den sociala pressen sätter stopp. Samma personer anser att det är okej med tillfälliga förbindelser, säger hon.

Jossy känner inte till den nya brottsbalken där homosexualitet blivit lagligt men ser att det har skett en förändring. Om folk tidigare tittade snett har de flesta i dag respekt i blicken. Men det finns fortfarande mycket att göra. Jossy skrattar igen och säger att hon inte vill bo kvar här i Moçambique:

– Jag skulle vilja bo i USA, England eller Frankrike, ha en make och vara lycklig. Och så skulle jag vilja bli fotomodell. ■

Dyster årsrapport från Amnesty

– Detta har varit ett förödande år för dem som vill stå upp för mänskliga rättigheter och för dem som har fångats i lidandet i krigszoner. Återigen trampade politiker på de lagar som ska skydda civila eller tittade bort när andra begick dödliga övergrepp.

Det skriver Salil Shetty, Amnesty Internationals generalsekreterare, i förordet till Amnestys årsrapport som presenterades den 25 februari. Amnesty riktar skarp kritik mot oförmågan i FN:s säkerhetsråd att hantera kriserna i Syrien/Irak, Gaza/Israel och Ukraina, och menar att omvärldens svar på övergreppen från stater och väpnade grupper har varit skamlig.

Amnesty kräver därför att vetorätten i FN:s säkerhetsrådet ska avskaffas när det gäller "massiva grymheter", det vill säga folkmord, brott mot mänskligheten eller storskaliga krigsförbrytelser. Amnesty vill att de fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet; USA, Ryssland, Kina, Storbritannien och Frankrike, då ska avstå från att använda sin vetorätt.

160 länder finns med i årsrapporten för 2014/2015 och där konstateras att krigsförbrytelser och brott mot krigets lagar begicks i 18 länder och att väpnade grupper begick övergrepp i minst 35 länder. Yttrandefriheten inskränktes på ett

godtyckligt sätt i 119 länder och samvetsfångar satt fängslade i 62 länder och det kom rapporter om tortyr i 131 länder. Sex mellan samtyckande vuxna av samma kön var kriminaliserat i 78 länder.

Sverige nämns i årsrapporten och kritik riktas mot att brottet tortyr inte finns i den svenska brottsbalken. Det påpekas att Ahmed Agiza och Mohammed Alzery, som av svenska myndigheter överlämnades till CIA den 18 december 2001 och utsattes för tortyr i Egypten, ännu inte har fått en "effektiv, opartisk, noggrann och oberoende utredning" av de kränkningar de utsattes för. Kritik från FN:s rasdiskrimineringskommitté angående

hatbrott refereras också i rapporten.

Bland de få framstegen som nämns i rapporten finns bland annat ATT, det internationella vapenhandelsfördraget som trädde i kraft 24 december 2014, livstidsdomar mot ledare för Röda khmererna i Kambodja och att Indien erkänt ett tredje kön. Bland frigivna fångar finns Meriam Ibrahim i Sudan, Ales Bialiatski i Vitryssland och de 53 politiska fångar som frigavs i Kuba kring årsskiftet.

Den författning som Tunisien antog i februari 2014 ses också som ett framsteg.

Ulf B Andersson

Nyheter

FOTO: LOEY FLUPE/UN PHOTO

Ett enhälligt säkerhetsråd uppmanar 17 februari parterna att respektera vapenvilan i Ukraina.

Skarp kritik mot bägge parter

FOTO: JOANNE MARINER/AM

Detta var kulturcentret i den ukrainska staden Debaltseve.

Kort innan den senaste vapenvilan trädde i kraft i Ukraina den 12 februari riktade Amnesty skarp kritik mot de stridande parterna. Den 2 februari presenterade Amnesty bevis för civila förluster i Donetsk, som kontrolleras av separatisterna i Donetsk folkrepublik, och Debaltseve, som då hölls av ukrainska armén, i östra Ukraina.

– Dessa bevis avslöjar fasorna som de civila utsätts för. De civila dödas och skadas när bägge sidor avfyrar raketer och granater mot bostadsområden. Sådana attacker är ett brott mot internationell humanitär rätt och kan utgöra krigsförbrytelser, sade John Dalhuisen, chef för Amnestys avdelning för Europa och Centralasien.

Bevisen samlades in av en Am-

nestyutredare på plats och innehöll intervjuer med ögonvittnen och personer som skadats och hamnat på sjukhus.

Bland händelserna finns en beskjutning av människor som köade för humanitär hjälp i Donetsk, en marknadsplats i Donetsk och urskillningslös beskjutning av bostäder och gator i Debaltseve.

Amnesty kräver nu att de regeringar som överför militär utrustning till ukrainska armén och de milisstyrkor som kämpar på Kievregeringens sida ska se till att detta vapenstöd inte används för brott mot krigets lagar eller för allvarliga människorättskränkningar.

Ulf B Andersson

Hoppet ökar i Sri Lanka

En auktoritär president och regering har bytts ut i Sri Lanka. En ny president och regering driver nu ett förändringsarbete fram till ett tidigare lagt parlamentsval 23 april. Utvecklingen i Sri Lanka väcker hopp hos många.

President Maithripala Sirisena har lovat att återupprätta yttrande- och pressfrihet och kort efter maktskiftet 9 januari togs internetcensuren bort. Vid sidan av hot och våld fabricerade den tidigare regeringen rättsfall. Säkerhetsstjänsten har information i personakter och många exiljournalister har arresteringsorder hängande över sig. Journalister som har gått i exil avvaktar därför.

Journalisten Uvindu Kurukulasuriya lever sedan 2009 i exil i London, där han grundade Colombo Telegraph. Webbtidningen blev snabbt inflytelserik. För inflytelserik tyckte den tidigare regeringen och lät blockera den för öborna. Säkerhetsstjänsten hade ögonen på redaktören, som dock fortsatte publicera medan läsare och skribenter på ön nådde sajten via proxyservrar. Amnesty Press har pratat med Uvindu Kurukulasuriya.

Hur ser framtiden ut för mediefriheten i Sri Lanka?

– Den nye presidenten har sagt att exiljournalister kan återvända och att mord på journalister, hot och trakasserier ska utredas. Det bådår gott. Självrensning rådde under tio år. Sedan avsattes en diktatorisk ledare utan våld och nu kan kritiska artiklar och inlägg publiceras men en redaktionell självständighet saknas. Ägarna utövar ofta stort inflytande.

Kan det bli en mer genomgripande förändring?

– En oberoende kommission bör undersöka situationen, se vad som behöver göras för att förändra villkoren för medierna och utveckla en policy. Det krävs insatser för att undvika monopol och statsägda medier bör omvandlas till public service-bolag.

När Mahinda Rajapaksa var president verkade medierna under hot, våld och kontroll. Vilken effekt hade det på journalisterna?

– Hot och trakasserier var vardag för de journalister som tjänade på gränserna. Det var så många mord på journalister, attacker och tryckpressar brändes. Många av oss tvingades lämna ön. Senare drogs sändningsrättigheter in och medieföretag togs över genom trakasserier.

Kan mordet på Sunday Leaders redaktör Lasantha Wickrematunga år 2009 och andra journalistmord klaras upp nu?

– En minister har sagt att mordet på Lasantha ska utredas men dussintals andra har dödat. Den tidigare arméchefen Sarath Fonseka, som bär ansvar för många mord och attacker, har getts en ledande roll i den nya administrationen. Därför tror jag inte att de kommer att utredas.

Hur viktigt är det internationella engagemanget?

– Det internationella trycket har hjälpt. Min önskan är att det hålls uppe. Medierna spelar en viktig roll och i en modern värld kan de inte tryckas ner.

Johan Mikaelsson

Fotnot: En rapport om misstänkta krigsbrott och brott mot mänskligheten under inbördeskriget, gjord av en oberoende FN-utredning, kommer inte att behandlas av FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève i mars. På begäran av den nya regeringen har frågan skjutits upp till september.

Uvindu Kurukulasuriya var en av dem som bar den mördade journalisten Lasantha Wickrematunga till graven.

Nytt i korthet:

Dömd för folkrättsbrott

Den 26 februari 2015 dömde Södertörns tingsrätt en 28-årig man till fem års fängelse för folkrättsbrott (krigsförbrytelser) och synnerligen grov misshandel. Brottet begicks då mannen år 2012 stred för FSA, Fria syriska armén, i inbördeskriget i Syrien. I tingsrättens dom slås fast att den dömde, som är flykting i Sverige, "tillsammans med flera andra personer har använt våld mot en oidentifierad person, som har varit knuten till den syriska statens väpnade styrkor och försatt ur stridbart skick".

Tre systrar "försvunna"

Asma Khalifa al-Suwaidi, Mariam Khalifa al-Suwaidi och Alyziah Khalifa al-Suwaidi kallades den 15 februari till en polisstation i Abu Dhabi. Någon ringde sedan till systrarnas mor och sade bara helt kort att "dina döttrar mår bra". Den 27 februari krävde Amnesty att myndigheterna redovisar var de tre kvinnorna befinner sig. De tre har sedan år 2013 fredligt arbetat för att deras bror Issa al-Suwaidi ska frigges. Han är en av 69 regeringskritiker som dömdes till fängelse i en massrättegång mot 94 oppositionella i Förenade arabemiraten.

Anwar Ibrahim dömd igen

Den federala domstolen i Malaysia, landets högsta rättsliga instans, fastslog den 10 februari åtalet om "sodomi" mot oppositionsledaren Anwar Ibrahim (se intervju i Amnesty Press nr 2/2014) och dömde honom till fem års fängelse. Domstolen gick därmed emot appellationsdomstolens tidigare beslut att frikänna Anwar Ibrahim. Amnesty anser att homosexåtalen mot Anwar Ibrahim är politiskt motiverade. Landets mest kände karikatyrtecknare Zulkifli Anwar Ulhaque, känd som Zunar, greps sedan han kritiserat domen i en tweet.

David Hicks friad

Den australiske Guantánamofångenen David Hicks frikändes den 19 februari av en domstol i USA. Han är en av få fångar som har dömts. David Hicks, som tillfångatogs i Afghanistan 2001, erkände vid en militärrättegång år 2007 understöd till terrorism men en amerikansk militärdomstol upphävde domen då brottet inte fanns år 2001. David Hicks tillbringade fem år i amerikansk fångenskap.

Aktuella nyheter och reportage från Amnesty Press finns på amnestypress.se

Nu slutar Sofia Halth

Vid årsmötet i Umeå kommer Sofia Halth att lämna över ordförandeklubbans till en ny person. År 2008 blev hon ledamot i styrelsen och år 2011 valdes hon till ordförande i den svenska Amnestysektionen.

– Det kommer att kännas vemodigt men också rätt att lämna nu, säger hon. Nu går Amnesty in i en ny strategisk period och då är det bra att det kommer en ny ordförande.

I augusti är det dags igen för ICM, det internationella råds-mötet, som är Amnestys högsta beslutande organ. Är det någon fråga som du tycker är viktig att hålla ögonen på?

– Jag tror att frågan om hur Amnesty ska organisera sig nationellt kommer att vara viktig och också leda till en hel diskussioner. Nu ska inte beslut fattas på detta ICM men diskussionen om sektioner och strukturers roll kommer nog väcka en del känslor.

I underlaget till denna fråga talas om att "ett större kulturskifte pågår inom organisationen där fokus läggs på resultat". Ser du en risk att Amnesty kommer att välja att jobba med "lätta frågor" för att kunna peka på att arbetet ger resultat?

– Jag hoppas att det inte blir så. Det skulle vara att gå emot vår själ. Det är klart att vi ska försöka vara effektiva i vårt gemensamma kampanjarbete och nå resultat men jag tror vi skulle förlora i trovärdighet om vi skulle släppa svåra och till synes hopplösa frågor som Nordkorea.

Du har kämpat för att Amnesty ska arbeta för kvinnors rätt att själv bestämma om abort men efter nästan tio år har Amnesty fortfarande ett

begränsat åtagande i abortfrågan.

Är du besviken?

– Jag hade nog inte förväntat mig att det skulle vara lätt, då detta är en svår fråga internationellt, men jag tycker att vi ska vara nöjda med att svenska sektionen har sett till att frågan finns kvar. Inom Amnesty tar det ibland tid att få igenom nya områden. Det dröjde ju ett antal år innan hbtq-frågor blev en del av vårt arbete.

Vad är du mest nöjd med under din ordförandeperiod?

– Det är att svenska sektionen har haft en fantastisk tillväxt i både medlemmar och medlemmar under de här åren. Jag är också nöjd med den positiva utvecklingen för vårt samarbete med den internationella rörelsen.

Och vad är du missnöjd med?

– Jag skulle vilja att varje medlem hade kunskap om hur man, om man vill, kan påverka Amnesty som organisation både i Sverige och internationellt och vilken viktig del man är i Amnesty som global gräsrotsorganisation. Det är ett högt satt mål som det är en bit kvar innan det är uppnått och där måste vi stärka vårt kommunikationsarbete.

Ulf B Andersson

FOTO: AI

Sofia Halth.

Framgångar för ICC

Det nya året började bra för ICC, internationella brottmålsdomstolen. Dominic Ongwen, en av ledarna för ugandiska LRA, Herrens motståndarsarmé, gav den 6 januari upp i Centralafrikanska republiken, CAR. År 2005 väckte ICC

åtal mot fem ledare inom LRA men Dominic Ongwen är den första som nu kommer ställas inför rätta i Haag, anklagad för brott under LRA:s krig i norra Uganda. Rebellgruppen Seleka i CAR överlämnade Dominic Ongwen

till specialstyrkor från USA och krävde att de skulle få den belöning på fem miljoner dollar som utfäst. De ugandiska styrkorna i CAR valde att, trots Ugandas nuvarande kyliga inställning till ICC, låta översända Dominic Ongwen till ICC där han nu sätter i häkte i Haag.

Den Palestinska myndigheten meddelade den 1 januari sin anslutning till Romstadgan och ICC har meddelat att en preliminär undersökning ska inledas om brott på palestinskt område.

I december 2014 drabbades dock ICC av flera bakslag. Åtalet mot Kenyas president Uhuru Kenyatta lades ned och den 14 december 2014 meddelade chefsåklagare Fatou Bensouda att utredningen mot Sudans president Omar al-Bashir för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser i Darfur, tills vidare ställs in.

Ulf B Andersson

FOTO: MUGISHA RICHARD/UPDF/AP/TT

LRA-ledaren Dominic Ongwen (i blått) gav upp i Centralafrikanska republiken.

»Chockerande rapport«

Amnestys utredare Julia Hall har arbetat med USA:s krig mot terror sedan september 2001. Ändå blev hon chockerad då den officiella rapporten om CIA:s användning av tortyr kom i december.

Text: Ole Hoff-Lund

Julia Hall på en presskonferens i Warszawa om CIA:s hemliga fängelse i Polen.

FOTO: CRZEGORZ ZUKOWSKI/AI

Den 9 december presenterade demokraten Dianne Feinstein, ordförande i senatens underrättelseutskottet, den rapport om CIA:s "förstärkta förhörsmetoder" som utskottet hade arbetat med i sex år.

– CIA:s övergrepp är en skamfläck för vårt land, sade Dianne Feinstein.

Fanns det överhuvudtaget något som kunde överraska dig när rapporten om CIA:s speciella fängsprogram offentliggjordes?

– Ja, absolut. Jag är chockerad av rapporten. Både Amnesty och en rad undersökande journalister har avslöjat stora delar av CIA:s program men vi har aldrig haft tillgång till officiella dokument som kunde backa upp våra utredningar.

– Vi skulle lägga pussel utifrån tiotusentals pusselbitar. Senatens rapport är beviset på att 90 procent av det vi kom fram till var sant. Rapporten lägger också fram saker, som vi inte kände till, om speciella tortyrmetoder. Det gäller till exempel så kallad rektal matning (där näring och vätska förs in analt på fången) vilket i grunden är väldigt oäkta och i rapporten ges också detaljer om de skendränkningar som användes mot fångar.

– Här nämns också två hemliga fångelser i Afghanistan som vi inte inte kände till. Nu vet vi också att Polen fick 50 miljoner dollar för att inhysa ett hemligt CIA-fängelse. Rapporten ger en heltäckande bild av CIA:s tortyrpro-

gram och jag mår faktiskt fysiskt dåligt av att läsa om detta.

Du har också undersökt flygnummer och rutter för de flyg som CIA använde sig av för att transportera fångar mellan fångelser i Europa, Mellanöstern och Guantánamo på Kuba. Det låter nördigt?

– Det är det också! Jag har utvecklat några ämnen och metoder som jag inte kunde föreställa mig att jag skulle syssla med. Det var dock nödvändigt för att förstå de koder, siffror och tekniska beteckningar som ingår i flygdata. Jag har samarbetat med experter på luftfart och har gått igenom tusentals data och satellitbilder som tillsammans har bidragit till att kartlägga det enorma nätverk av fångtransporter som CIA byggde upp. Det ledde oss till spåren från de hemliga fångelser i Litauen, Polen och Rumänien som nu till sist har blivit bekräftade.

Kan du peka på någon särskild händelse under 13 års research som har upprört dig?

– Jag minns när vi avslöjade den allra första *rendition* som CIA genomförde. Det var i Sverige i december 2001 och de två fångarna (Ahmed Agiza och Mohammed Alzery) flögs ned till tortyr i ett fängelse i Egypten. Det var som en spionroman. Jag kunde inte riktigt tro på det och måste fråga om detaljerna gång på gång. Är du säker på att de två fångarna låstes fast med kedjor i planets golv? Är du säker på att de hade

huvor över huvudet? Jag minns också då USA:s utrikesminister Condoleezza Rice år 2005 bekräftade att CIA hade utfört renditions men försäkrade de europeiska länderna att Europa var mycket säkrare nu på grund av CIA:s fångprogram.

Under de första åren efter 11 september 2001 beskyldes Amnesty för att överdriva tortyrmetoderna och för att vara på terroristernas sida? Hur upplevde du det?

– Ja, vi fick ju veta att vi såg spöken, fabricerade bevis, hittade på historier, komprometterade den nationella säkerheten och var i säng med fienden. Vi betecknade på ett tidigt stadium Guantánamo som vår tids Gulag och fick många hugg för det. När jag var på internationella konferenser upplevde jag att folk inte ville umgås med mig. Men jag hade rätt. Rapporten visar att minst 119 personer blev utsatta för tortyr och misshandel i hemliga fångelser runt om i världen och minst 26 av dem var totalt oskyldiga. Nu ska vi pressa på för att få undersökningar, som den i USA, i Storbritannien, Finland och Danmark som alla har upplåtit sitt luftrum till CIA:s fångtransporter. Jag hoppas att senatsrapporten får en knock out-effekt. Om nu USA kan lägga fram allt, vad är då argumentet för att andra länder inte kan göra detsamma? ■

Fotnot: Denna artikel är tidigare publicerad i danska Amnestys tidning. Översättning och bearbetning: Ulf B Andersson.

»Det var som en spionroman.«

En höst i Yatta

Svenska Amnestys tidigare generalsekreterare Lise Bergh tillbringade hösten på Västbanken där hon var frivillig följeslagare i Ekumeniska följeslagarprogrammet. – Det är svårt att känna någon optimism i konflikten Israel-Palestina, säger hon.

Text: Ulf B Andersson

FOTO: R POND

FOTO: AI

År 1989 besökte Lise Bergh Palestina. Då hade hon ett uppdrag från Internationella juristkommissionen övervakade ett fall med palestinska apotekare som vägrade betala skatt till ockupationsmakten Israel. 25 år senare återvände hon och tillbringade tre månader på Västbanken inom ramen för Ekumeniska följeslagarprogrammet, som drivs av Sveriges Kristna Råd tillsammans med en rad svenska organisationer. Deltagarna i programmet ska genom sin närvaro på plats främst förhindra våld och dokumentera och informera om vad som händer på Västbanken som sedan sexdagarskriget 1967 ockuperas av Israel. År 1993 och 1995 slöts Osloavtalen och Västbanken delades upp i tre olika områden: A) styrs av Palestinska myndigheten, B) styrs av Palestinska myndigheten men säkerhetsansvaret delas av israeliska armén och Palestinska myndigheten och C) där Israel styr. En karta över området visar på ett lapp-täcke av områdena A, B och C. Område C utgör 60 procent av Västbankens yta.

– Jag var stationerad i Yatta, en knapp mil söder om Hebron, berättar Lise Bergh. Yatta ligger i område A och på landsbygden utanför staden lever människor ett mycket enkelt liv.

Vilka problem skapas av ockupationen?

– Utanför Yatta kommer man snart till område C och där bestämmer israeliska militären över allt, från byggnadstillstånd till frågor om vatten och elektricitet. Israeliska militären nekar i 98 procent palestinierna tillstånd att bygga hus, vägar eller vattencisterner. Det har lett till ett antal konflikter mellan palestinierna och israeliska militären och utvecklingen i området stagnerar helt.

Och så har vi bosättningarna...

– Ja. Där tycker jag att det är viktigt att se på folkrätten. Fjärde Genèvekonventionen reglerar ju ockupation och den säger uttryckligen att det är förbjudet för en ockupationsmakt att flytta sin befolkning till ockuperat område men överallt såg vi israeliska bosättningar och utposter, som är ett första steg till bosättning. De fortsätter ju att öka vilket också hänger samman med israelisk inrikespolitik.

– För en del bosättare är det bara en ekonomisk fråga att de bosatt sig på ockuperat område men för andra är det en religiös fråga där de ser Västbanken som en del av det heliga landet de har fått från Gud.

Du är ju nyvald vice ordförande i Rädda barnen. Hur är barnens situation?

– I Yatta lekte och skrattade barnen. Dit ska ju israelisk militär inte ha tillträde enligt Osloavtalet. Men i område

Att eskortera palestinska skolbarn var en av arbetsuppgifterna.

»Överallt såg vi israeliska bosättningar och utposter.«

C påverkas barnen starkt av ockupationen. En av våra uppgifter var att eskortera barn till skolan för att förhindra att de trakasseras av bosättare. När de passerar israeliska vägspärrar var vår uppgift att förhindra trakasserier som genomsökning av till och med 6-åringars skolväskor. Barnen ser ju också rivningar av sina hus och de deltar i landaktioner för att försvara palestinsk mark. Vi träffade också en familj vars 12-åriga son sköts till döds i ryggen.

Ni samarbetar också med israeliska fredsorganisationer.

– Ja, fast det är israeler som idag arbetar i svår motvind. En organisation som Breaking the Silence, som består av före detta soldater, som berättar och samlar vittnesmål om vad militären gör på Västbanken ses ju som landsförrädare.

– Jag blev mycket imponerad av Rabbis for Human Rights, dessa rabbiner gör ett fantastiskt arbete för att rättsligt försvara palestiniernas rätt till sin mark i till exempel byn Susiya där beslut om rivning av samtliga hus har fattats.

Du var där när Sverige erkände Palestina. Hur mottogs det?

– Mycket positivt. Vad man önskar av omvärlden efter snart 48 års ockupation är dock mer konkreta åtgärder för att ockupationen ska hävas och mindre verbala fördömanden. ■

De sjunger för samexistens

Kören *The Civilization choir of Antakya* från södra Turkiet står för mångfald och anser att fredlig samexistens måste föras ut som budskap. Den 11 februari framträdde de i Stockholm med Amnestykören som förband.

Text: Rebecka Bohlin Bild: Jan-Åke Eriksson

En ensam mansröst sjunger hisnande känslostarkt på arabiska. En hel kör, klädd i fotsida vita dräkter med guldbrokad, stämmer in. Framför dem nio svartklädda musiker med instrument vi, nästan, känner igen. En flöjt; inte blockflöjt, inte en tvärflöjt; något däremellan, en cittra; fast med fler strängar, en luta; men något större... Slagverkare, stråkar, oboe och elpiano. En maffig kombination!

– Kvällens första solist är imam, förklarar körledaren Yilmaz Özfirat, för publiken.

Stockholms Amnestykör får agera förband. De avslutar med en svit av tre kampsånger från Sydafrika: Freedom! Together! och ett budskap på zulu, i sången Tshosholosa. Med oss i lyssnandet har vi vetskapen att kampen mot apartheid en gång i tiden segrade till dessa toner.

Det är dock Yilmaz Özfirat som är kvällens huvudperson. I sina tal till publiken mellan låtarna betonar han vikten av samexistens:

– Vi sjunger för att kriget ska ta slut i Mellanöstern! En dag kommer medlemsantalet i ”The Civilization choir of Antakya” att vara sju miljoner. Respekt

och tolerans ska vara en del av allas våra liv!

Och så fortsätter konserten, med en alevitisk sång, en judisk folkvisa, en körmelodi som byter språk mellan turkiska, kurdiska och armeniska...

Före konserten har jag suttit ner med körmedlemmen Rima Yildiz och pratat om körens symboliska värde. Hon berättar att de alla är troende och har värvats till kören via sina församlingar:

– Vi är tillsammans för att alla tror på skaparen men dyrkar Gud på olika sätt. Sedan barndomen har vi levt och bott tillsammans, med olika religioner, i Antakya. Vi lever i systerskap, bjuder in varandra till bröllop, begravningar och alla typer av aktiviteter. När vi firar jul kommer våra muslimska vänner till vår kyrka och när de har Ramadan bjuds vi in till deras Iftar. Till påsk åter rabbinen och prästen frukost vid samma bord. Det har alltid varit så hos oss.

Det var just detta naturliga utbyte mellan olika religioner som Yilmaz Özfirat mötte i Antakya som fick honom att vilja starta kören, säger han till Amnesty Press:

– År 2007 sökte jag upp alla sex församlingarna i staden och pratade med ledarna om att jag ville starta civilisationskören. De svarade: Självlklart!

I dag har The Civilization Choir 120 medlemmar. 25 av dem följde med till Stockholm. De reser mycket, har ibland så mycket som två konserter per vecka.

– Om vi blir inbjudna till Syrien är jag inte rädd! Kan vår kör förmå människor att sluta döda varandra är jag beredd att åka. Och jag skulle gärna framträda i Gaza! Men bara om publiken samlar både palestinier och israeler.

The Civilization Choir of Antakya avslutar sin konsert med ett extranummer. Tillsammans med Stockholms Amnestykör sjunger de ”Vem kan segla förutan vind?”

Körledarna Yilmaz Özfirat och Eva-Maria Munck håller varandra i handen och dirigerar tillsammans.

– Det var helt spontant att de bjöd upp oss, berättar en glad Eva-Maria Munck efter konserten.

Hon tycker att kvällen har varit fantastisk:

– De var otroligt bra! Och Yilmaz Özfirat tal var ju väldigt kraftfulla.

Eva-Maria Munck säger att hon tror på körsång som en del av arbetet för mänskliga rättigheter:

– Gemenskapen i sång blir både fysisk och andlig, skulle jag säga. Dessutom är Amnestys arbete allvarligt och många gånger tufft. Då är det viktigt att inhämta hopp och kraft, vilket vi kan göra i sång och musik. ■

»Vi sjunger för att kriget ska ta slut i Mellanöstern!«

En mer komplex bild av Nordkorea

»Käre ledare.
Min flykt från Nordkorea«
Jang Jin-sung
Översättning: Ylva Mörk
Norstedts

I år är det 70 år sedan Nordkorea grundades. Regimen firar med 310 nya slagord. Vad sägs om: "Låt oss förvandla hela landet till ett drömland genom samarbete mellan armén och folket". Eller: "Låt oss bli ett svampland genom att odla svamp på ett vetenskapligt, intensivt och industrialiserat vis!"

Märkligt? Ja, för många utomstående framstår det slutna Nordkorea som obegripligt. Därför är Jang Jinsungs *Käre ledare – min flykt från Nordkorea* intressant. I boken får vi en inblick i den nordkoreanska maktapparaten. Som ung poet fick Jang Jin-sung anställning på "Departementet för enad front", med uppdrag att skriva poesi och litteratur till stöd för den dåvarande diktatorn Kim Jong Il. Han var lojal, älskade sin ledare, producerade propaganda och klättrade

snabbt i Arbetarpartiets hierarki. Men revolutionen äter ju sina egna barn, som det heter. Jan Jinsung hamnade i onåd och tvingades fly landet.

I boken skildrar han både sitt privilegierade liv i Nordkorea och flykten till Sydkorea. Det är välskrivet, spännande och upprörande. Med sin kunskap om regimen ger Jan Jinsung en mer komplex bild av Nordkorea än den vi vanligtvis får. Den verkliga mak-

ten, menar han, ligger inte hos Kim-dynastin utan hos "Departementet för vägledning och organisering". Detta byråkratiska monster kontrollerar säkerhetstjänsten, fäng- och arbetslägren, utrikeshandeln och utgör själva "motorn" i Nordkorea. Alla viktiga beslut passerar departementet. Personkulten är framförallt ett maktmedel, enligt författaren.

Men Jang Jin-sung ser också sprickor i muren. Under svälten på 1990-talet kollapsade det statliga distributionsystemet för livsmedel och människor fick klara sig själva. En småskalig privat ekonomi växte fram. Nu kontrollerar inte längre regimen priset på till exempel ägg. Och denna myriad av små beslut som marknadsekonomin utgör ser Jang Jin-sung som en utmaning mot den totalitära staten.

Nu är kanske den påstådda motsättningen mellan diktatur och marknadsekonomi lite tveksam. Men kanske har han rätt. Ett slagord skulle i så fall kunna vara: På äggprisets fluktuationer bygger vi ett nytt land!

Christoffer Dahlin

Läst & Sett

E-post:
lastochsett@
amnesty.se

Europas första moderna diktator

»Bruksanvisning för diktatorer«
Martin Ugglas
Förlag: Ruin

Nyligen utkom en liten behändig bok om situationen i Belarus. Den heter *Bruksanvisning för diktatorer – en berättelse om Belarus och Europas första moderna diktator* och är skriven av Martin Ugglas, ordförande i Östgruppen, som sedan år 2000 följt utvecklingen i landet. Boken är en fascinerande men också skrämmande beskrivning av det som brukas kallas Europas sista diktatur. Den visar en hel provkarta på de metoder som landets president använt sig av för att ta makten och sedan behålla den.

Från enkla förhållanden, med en ambition att göra politisk karriär, arbetade sig Aljaksandr Lukasjenka upp i den dåvarande sovjetiska hierarkin. Som ung hamnade han ofta i konflikt med det lokala partietablissemanget och ansågs som en bråkstake. När perestrojkan och glasnost inleddes

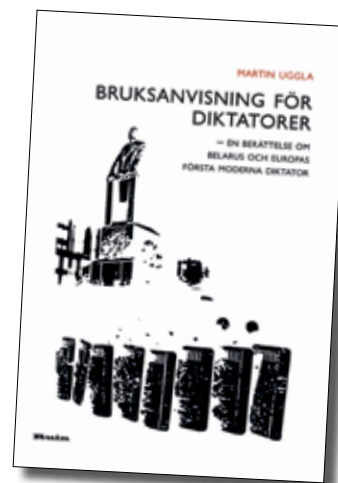
i slutet på 1980-talet blev det lättare att kritisera och det gjorde att Lukasjenka vann popularitet hos många. Vid tiden för Sovjetunionens fall 1991 satt han i det belarusiska parlamentet, och inte minst hans paroller om att stoppa korruptionen tilltalade folk. När en särskild antikorruptionskommission skulle tillsättas valdes Lukasjenka till ordförande. Han utnyttjade den rollen till fullo för att kratta manegen för landets första presidentval 1994 som han vann överlägset med 80,1 procent av rösterna. Sedan dess har han suttit fastcementerad på den presidentposten och har koncentrerat mer och mer makt till sig själv. Utrymmet för opposition och medborgerliga och politiska rättigheter har inskränkts alltmer.

Martin Ugglas beskriver ingående hur fusket har gått till i de val som har hållits, hur propaganda används för att smutskasta motståndare och hur politiska oppositionella "försvunnit" och troligen har mördats. Han ger

också en bild av spelet bakom att Belarus fick stå värd för ishockey-VM för herrar 2014.

Och till sist – Belarus eller Vitryssland? Jag har själv hittills sagt Vitryssland men efter att ha läst efterordet i boken i vilket Martin Ugglas förklarar varför vi bör använda Belarus har han övertygat mig.

Andrea Bodekull

Gulfstaterna bakom oljan

»Gulfen. En framtida krutdurk«

Bitte Hammargren
Leopard förlag

Saudi arabien har denna vinter hamnat i fokus i den svenska inrikespolitiken då det så kallade Saudiavtalet om svenskt vapensamarbete med Saudi arabien antingen ska sägas upp, förlängas eller omförhandlas. För en regering som vill föra en "feministisk utrikespolitik" så är det naturligtvis känsligt att samarbeta med ett land som inte ens låter kvinnor köra bil och som låter piska liberala oppositionella som Raif Badawi (dömd till 1 000 piskrapp och tio års fängelse) och dömer dennes sväger, advokaten och Palmepristagaren Waleed Abu al-Khair till 15 års fängelse. Lägg därtill att landets lagar är ytterst godtyckliga och att avrättningar, som är offentliga, används flitigt efter högst bristfälliga rättegångar. När en burmesisk kvinna, som mot sitt nekande dömts för mord på barn, den 12 januari halshöggs på en gata filmades det och väckte ett ramaskri av protester. Det krävdes tre hugg av bödeln innan kvinnan var död.

Saudi arabien har inga valda politiska församlingar och inte ens en brottsbalk. Kungahuset styr enväldigt och landet är en regional stormakt som understödjer sunnimuslimska grupper, inklusive väpnade i regionen. I januari avbröt Tyskland sin vapenexport då regionen anses så instabil att vapen till Saudiarabien mycket väl kan dyka upp någon annanstans.

När kung Abdullah begravdes i januari samlades dock världsledare och regeringsrepresentanter i Riyadh. Sverige skickade kung Carl XVI Gustaf och näringsminister Mikael Damberg för att hylla den avlidne regenten i en av Sveriges 20 största handelspartners.

Bitte Hammargrens bok *Gulfen* bör fungera som ett standardverk för alla som vill ha fördjupad kunskap om Saudi arabien, Kuwait, Qatar, Bahrain, Förenade arabemiraten och Oman, de sex monarkier som ingår i Gulfstaternas samarbetsorgan GCC. Oljan har gjort dessa stater extremt rika och Hammargren redogör för hur många invånare lever i välstånd medan migrantarbetare helt saknar rättigheter. Hon konstaterar att den Arabiska vårens förhoppningar år 2011 snabbt

grusades och berättar om hur hon på plats upplevde den militära interventionen från GCC som i mars 2011 krossade protesterna vid Pärllondellen i Bahrains huvudstad Manama.

Under många års arbete som Svenska Dagbladets korrespondent har Hammargren hunnit träffa ett stort antal kvinnor och män i området. Det gör att vi får en rik karta av röster och den här boken gör det möjligt att förstå dessa samhällen. Hammargren ger också en bred historik över hur bortglömda ökenområden växt fram till viktiga stormakter där Qatar, Förenade arabemiraten och Saudi arabien allt oftare hamnar på kollisionkurs när de sprider sina intressen i Egypten, Syrien eller Libyen.

Några gånger störs jag under läsningen av upprepningar och ibland finns det risk för att myllret av röster gör att läsningen blir snarig. Jag kan också tycka att de kortare kapitlen om Egypten, Syrien och Bosnien-Hercegovina, vilka avslutar boken, kunde ha motiverat en egen bok då de både blir för rapsodiska och samtidigt lockar till fördjupad läsning.

Den här boken borde vara obligatorisk läsning för alla som intresserar sig för Gulfstaterna, vare sig det handlar om representanter för svenska företag som arbetar på den saudiska marknaden, vapenhandlare eller soltörstande turister som söker sig till stränder i Oman eller Förenade arabemiraten. En diger notapparat, litteraturlista och ordlista är ett ytterligare plus.

Ulf B Andersson

I korthet:

BOK: »Drömmen om Sverige«

Niklas Orrenius

Natur & Kultur

Den är inte mycket större än en smart phone, Niklas Orrenius senaste bok. Men den som läst något av den prisbelönta journalisten vet att inte döma boken efter omslaget. Som få kan han fylla även de kortaste krönikor med substans. Så även med denna lilla bok med reportage om några av de miljontals människor som flytt krigets Syrien för att söka trygghet någon annanstans, bland annat i Sverige. Det är skakande läsning och Orrenius lyckas ge människorna bakom de ofattbara siffrorna ett ansikte på samma gång som han beskriver problemen på systemnivå. Därför är det trots allt synd att boken är så kort. Än mer djup hade inte skadat, kanske hade en surfplatta varit ett bättre mått att sikta på.

Hannah Laustiola

BOK: »Den döende kommunismen.

Från Berlinmurens fall till kalla krigets återkomst«

Wolfgang Hansson

Historia Media

När jag tog emot Wolfgang Hanssons bok tänkte jag att det är väl onödigt att profitera på 25-årsfirandet av Berlinmurens fall när Timothy Garton Ashs *Folket det är vi* kom redan år 1990.

Snart skulle jag tänka andra tankar. Hansson har skrivit en riktigt bra bok, fylld av personliga minnen om de dramatiska månaderna 1989 när kommunistregimerna, som hade tillsatts av Sovjetunionen efter 1945, föll en efter en. Som Aftonbladets korrespondent följde han på plats den höst då DDR firade sin 40-årsdag för att sedan upplösas efter att muren hade öppnats, sammetsrevolutionen i Tjeckoslovakien som förde dissidenten Vaclav Havel till presidentposten och den rumänska revolutionen mot partet Ceausescu styre som blev blodig och fortfarande omgärdas med många frågetecken.

Hansson har inte låtit historien ta slut efter 1989 utan berättar också om hur många av förhoppningarna från frihetsryran grusades i en kapitalism som inte tar sociala hänsyn och hur extrem nationalism kommer till ytan. Han avslutar med Ryssland, Ukraina och det nya kalla krig som nu hotar Europa. Där blir dock analysen för ytlig.

UBA

Den enda bilden?

»Rasismen i Sverige

– Nyckeltexter 2010–2014«

Red: Lawen Mohtadi och Devrim Mavi
Natur och Kultur 2014

Rasismen. I. Sverige. Nyckeltexter. Smaka på orden, de förpliktigar. Som titel på en antologi skapar de onekligen förväntningar. Här ska vi ges svar, både på vad rasism är och på vad den är just här, i Sverige. Det är vare sig en liten eller en lätt uppgift redaktörerna tagit på sig. Och delvis lyckas de väl.

Texterna i antologin är av mycket hög kvalitet, de flesta drabbande läsning från några av Sveriges främsta journalister. Redaktörerna gör en fin avvägning mellan berättelser om erfarenheter av rasism på en konkret nivå och analyser om vad rasismen är och hur den fungerar på en mer teoretisk nivå. Det gör boken mindre akademisk och mer lättillgänglig.

Mina invändningar rör sig främst kring redaktörskapet i stort. En del texter motsvarar anspråket i undertiteln

på "nyckeltexter", så som Jonas Hassen Khemiris *Bästa Beatrice Ask*. Som alltid med ett urval är det dock intressant att titta på vilka texter som har valts bort. Många texter har antingen skrivits som svar på eller givit upphov till svar från debattörer med en annan åsikt. Deras texter lyser med sin frånvaro.

Redaktörerna skulle nog hävda att ett urval är just det och att det därför inte kan täcka in alla åsikter. Kanske skulle de också hävda en folkbildande ambition med urvalet som därför speglar vad rasism är enligt deras mening. Trots att boken belyser rasism från flera angreppsvinklar är det alltså ingen text som går i polemik med en annan. Rasismdebatten i Sverige framstår därför som relativt samstämmig och bilden som ges inte bara som *en*, utan *den enda*.

Genom att inte lyfta fram texter med ett annat perspektiv och lita på läsarens förmåga att avgöra vad som är "rätt", riskerar de som yttrar en annan åsikt att stämplas som motståndare och i värsta fall som rasister. Därmed riskerar fokus och energi tas från den viktiga debatt som behöver föras med dem

som verkligen behöver övertygas, till en debatt präglad av felaktiga skiljelinjer mellan antirasister och antirasister som alla har samma mål. I slutändan hämmas debattklimatet.

Redaktörerna har därför ett ansvar för vilken bild de förmedlar. Det är dock svårt att avgöra om det egentligen är urvalet det är fel på eller om det kanske bara är boktitelns stora anspråk som sätter käppar i hjulet. Hur som helst är de texter som kommit med otvivelaktigt både viktiga och mycket läsvärda. Urvalet borde inte hindra någon från att läsa boken. Den som vill ha en heltäckande bild av de senaste årens rasismdebatt bör däremot komplettera sin läsning med texter från andra håll.

Hannah Laustiola

Läst & Sett

Kampen om jorden

»Ge oss jord, ge oss frihet! –
Om jordlösa bönder i Bangladesh«
Per Erixon
Federativs förlag

Våren 2014 läste jag Bo Kramströms bok *Bangladesh i förändringens tid*, och skrev om den bild han målade

upp av Bangladesh – utveckling på vissa människors villkor. Den lyfte frågor som; vem gagnar utvecklingen, vilka får mer och vilka får mindre? Nu har jag läst Per Erixons bok *Ge oss jord, ge oss frihet!* som tar upp frågan om jordlöshet i Bangladesh.

Vi får följa två organisationer, BKF och kvinnoorganisationen BKS, vilka samordnar ockupationer av khasland i Bangladesh. Khasland är mark som antingen tillhört skatteindrivare eller land som har vuxit upp ur floder eller havet.

Det senare innebär att marken ofta är fertil och lämpar sig särskilt bra att odla på. BKS och BKF befinner sig i en situation där det har slagits fast i regeringsdokument att khasland, som är allmän mark, ska delas ut till jordlösa.

Ockupationerna av khasland är en möjlighet för människor att komma ur en situationen där varje dag är en kamp för överlevnad, och öarna utmålas som en räddning för många. BKS och BKF spelar med andra ord en avgörande roll i en konkret väg ut ur fattigdomen.

"Ge oss jord, ge oss frihet!" är en faktsäckad bok, rikt illustrerad, där vi får en inblick både i internationell solidaritet och verkligheten på marken. Per Erixon tar oss djupare ner i frågan om strategier för att komma ur fattigdomen, och målar tydligt upp det lokala, politiska arbete som existerar. Det är en intressant skildring där den generella bilden av fattiga människor som offer rubbas, och läsaren tydligt får se den aktiva organisering som finns. En viktig bild att förmedla, då de narrativ vi hör får effekter på hur situationer uppfattas och därmed påverkar vilket stöd som ges.

Tove Eriksson

Anmäl dig innan den 8 april för att vara garanterad en plats på årsmötet samt mat och boende till subventionerade priser!

ÅRSMÖTET 2015

- FRAMTIDEN BÖRJAR NU!

Nu är det äntligen dags att samlas för årets Amnestyhöjdpunkt! Den **8-10 maj** går svenska sektionens årsmöte av stapeln, denna gång beger vi oss till björkarnas stad, Umeå.

Årsmöteshelgen kommer detta år att präglas av **framtidsvisioner**, planer och spännande diskussioner kring vilken organisation Amnesty ska vara de kommande åren, intressanta seminarier och gäster och inte minst chansen att umgås med andra engagerade Amnestymedlemmar från hela landet. Amnesty står inför en rad stora val och tillsammans ska vi bland annat formulera grunden för en långsiktig inriktning, en bild av **var och vilka vi ska vara 2027**.

Vi kommer också ta upp årets stora kampanjer: **“Stoppa tortyr”** och **“Min kropp - mina rättigheter”** och vilken insats du som medlem kan göra. Årsmötet inleds dessutom med ett panelsamtal om **mänskliga rättigheter i framtiden**.

Nytt för i år är att **valen förrättas online**, det betyder att du som inte har möjlighet att vara med på plats ändå kan vara med och **påverka på distans**.

Du hittar **allt du behöver veta på hemsidan**. Där finns bland annat kallelsen, praktisk information och årsmötesbloggen där du kan följa med på hela resan fram till den spännande helgen.

Framtiden börjar nu - varmt välkommen att vara med och påverka den!

Sofia Halth,
Ordförande för svenska sektionen

ÅRSMÖTET PÅ WEBBEN:
amnesty.se/arsmotet

LIVESÄNDNING:
medlem.amnesty.se

TWITTER: Amnesty Årsmöte
FACEBOOK: AmnestySverige/events

#FRAMTIDNU

ÅR 2027

BLI AKTIV I VÄSTERBOTTEN

Det finns olika möjligheter att engagera sig och lära sig mer om mänskliga rättigheter. Bor du i Västerbotten kan du antingen välja att gå med i en grupp eller varför inte hjälpa till som funktionär på Amnestys årsmöte i Umeå nu i maj?

Distrikt Västerbotten är ett litet men härligt distrikt som består av Amnestys grupper i Umeå och en distriktsstyrelse som samordnar grupperna. För närvarande pågår intensiva förberedelser inför Amnestys årsmöte 8-10 maj i Umeå.

För den som vill bli aktiv i Västerbotten finns fyra grupper att välja på. En arbetsgrupp som bland annat jobbar mot tortyr och med människorättssituationen i Nigeria, en kvinnorrättsgrupp som är engagerad i kampanjen "Min kropp, mina rättigheter", en studentgrupp som arbetar utåtriktad med Amnestys kampanjer och en juristgrupp som består av jurister och juridikstuderande. Det finns också en tillfällig grupp som arrangerar årsmötet och som söker funktionärer som vill hjälpa till inför och under mötet i maj.

Att vara engagerad i Västerbotten innebär stora möjligheter att påverka hur arbetet i distriktet ska se ut. Det är också ett lysande tillfälle att få erfarenhet av arbete med mänskliga rättigheter i allmänhet och Amnesty i synnerhet.

Vill du vara med eller veta mer? Välkommen att kontakta oss på vasterbotten@mail.amnesty.se

PRESENTER TILL DIG

SJÄLV OCH ANDRA - FÖR

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

BUTIK.AMNESTY.SE

FRAMTIDSPLANER OCH LÅNGSIKTIGHET I EN FÖRÄNDERLIG VÄRLD

Mitt medlemskap i Amnesty har nog mer än tjugo år på nacken, även mitt engagemang som aktiv är flerårigt, trots detta har mitt första år i styrelsen inneburit en mängd ny kunskap och reflektioner.

Att det krävs såväl långsiktig planering som flexibilitet för att, som en av världens största människorättsorganisationer med aktiva medlemmar i över 150 länder, kunna förhålla sig till en föränderlig omvärld, är nog något de flesta av oss håller med om. Trots det skulle jag säga att förståelsen för komplexiteten såväl som aktualiteten i detta är mitt främsta intryck från mitt första år i styrelsen.

Vi är en organisation i förändring i en föränderlig värld, varför en gemensam målbild och riktning framåt blir essentiell. I detta nu närmar vi oss slutet på vår sexåriga planeringsperiod, vilket innebär att vi behöver se över våra prioriteringar för nästa period. Samtidigt pågår det stora förändringar globalt så som arbetet med "Global Transition Programme" (GTP), som kan ses som ett led i att förverkliga processen att bli "Ett Amnesty" och vars syfte är att skapa bättre förutsättningar att nå våra mål om mänskliga rättigheter. Vi har även stora frågor och viktiga vägval avseende fokusområden, demokrati och transparens att förhålla oss till. Allt detta skapar såväl ett behov som en möjlighet att reflektera över var vi står idag och vad vi vill vara i framtiden.

På styrelsens möte i september förra året genomfördes, tillsammans med sekretariatet, en workshop för att identifiera relevanta frågeställningar för nästa periods strategiska plan, som sedan ska adresseras under årsmötet i syfte att ge oss i styrelsen vägledning i det fortsatta arbetet. Frågor kring medlemsdemokrati, transparens, arbete på eget land, hur vi bäst skapar önskad effekt i förhållande till resurser, identitet och regionala skillnader var några av de frågor som diskuterades. Även under styrelsens möte nu i januari diskuterades strategisk inriktning och mål.

De strategiska målen kan ge vägledning i operativa frågor samtidigt som stadgarna och andra styrdokument kan ge en övergripande vägledning i mer visionära frågor avseende rättighetsarbetet, organisation och prioriteringar. Inom styrelsen diskuterar vi nu, vad vi ser, som ett behov av en mellanväg mellan dessa styrdokument, i syfte att än tydligare omsätta visionära åtaganden till långsiktig praktisk handling. Att som stor internationell organisation genomgå ett identitetsarbete och samtidigt värna medlemsdemokratin och de regionala förutsättningarna skapar behov av tydlighet i såväl planering som implementering, men även behov av flexibilitet och transparens i hur processerna drivs. Utifrån detta tittar vi nu på om och hur en mer långsiktig och konkret plan skulle kunna underlätta denna förändringsresa som vi är inne i.

Sammanfattningsvis känner jag att mitt första styrelseår har varit väldigt lärorikt, kanske framförallt när det gäller det internationella arbetet och vår roll i det. De stora framtidsfrågor vi står inför är både utmanade och spännande, varför jag ser fram emot 2015.

ÅRSMÖTE I UMEÅ 8-10 MAJ

Delta på plats eller på distans i onlinevalen
Läs mer och anmäl dig före 8 april på
amnesty.se/arsmotet

AMANDA JACKSON
SEKTIONSSTYRELSEN

Turkiet: Ny lag hot mot rättigheter

Ett lagförslag, som allmänt kallas inre säkerhetspaketet, ligger nu i det turkiska parlamentet för beslut. Amnesty anser att förslaget hotar mänskliga rättigheter och kan leda till godtyckligt gripande av personer och ökar risken för att polisen i onödan använder skjutvapen. Förslaget har väckt skarp kritik från oppositionspartier, människorättsorganisationer, advokatförbund och andra grupper inom det civila samhället. Trots detta verkar regeringen fast besluten att få igenom lagen.

Om parlamentet säger ja kommer polisen att få möjlighet att utan åklagarbeslut hålla folk fängslade i upp till 48 timmar. Åklagarnas oberoende kommer att urholkas och provinsguvernörer kommer att ges möjlighet att blanda sig i polisens arbete.

Regeringen motiverar sitt förslag med att händelser som de våldsamma demonstrationerna i sydöstra Turkiet i september 2014, då upp till 50 personer dödades, måste undvikas.

Skriv till
Prime Minister
Ahmet Davutoglu
Vekaletler Caddesi Basbakanlik
Merkez Bina
P.K. 06573, Kızılay/Ankara,
Turkiet
Fax: +90 312 422 18 99
E-post: ozelkalem@basbakanlik.gov.tr

Dear Prime Minister,

Allow me to express my concerns regarding the government bill entitled "Law amending the Law on powers and duties of the police, other laws and decrees".

I fear that this bill will threaten human rights in your country, as the amendments in the bill expand the authority of police to use firearms, give the police the power to detain individuals without an order from a prosecutor, and erode the independence of prosecutors and the obligation to ensure that they can carry out their work without undue interference.

Consequently, I call on you to immediately withdraw the bill from discussion in Parliament. Moreover, I urge that a meaningful public consultation be put in place prior to the adoption of such wide-ranging security measures.

Respectfully yours,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 6 april.

Saudiarabien: Samvetsfånge behöver vård

Samvetsfånge Issa al-Nukheifi behöver skyndsamt medicinsk vård då hans hälsotillstånd i centralfängelset i Mecca har försämrats. Han har tidigare utsatts för tortyr vilket antas vara orsaken till hans problem med blodcirkulationen. Issa al-Nukheifi är medlem av *Saudi Civil and Political Rights Association*, ACPRA, som stängdes av myndigheterna i mars 2013. Minst tolv av medlemmarna har fängslats eller står inför rätta. Issa al-Nukheifi hade tre veckor innan han greps den 15 september 2012 framträtt i TV och då anklagat myndigheterna i regionen Jazan för korruption och människorättsövergrepp.

Han dömdes i april 2013 till tre års fängelse och fyra års reseförbud för brott enligt Saudiarabiens cyberbrottslag. Hans konton på Facebook och Twitter stängdes. Fängelsemyndigheterna anklagar honom nu för att uppvigla fångar och det uppges att en ny rättegång kan vara på gång och att han då hotas av ytterligare tio års fängelse.

Skriv till
King and Prime Minister
Salman bin Abdul Aziz Al Saud
The Custodian of the two Holy Mosques
Office of His Majesty the King
Royal Court, Riyadh
Saudiarabien
Twitter: @KingSalman

Your Majesty:

May I express my grave concerns for prisoner of conscience Issa al-Nukheifi.

According to my information, Issa al-Nukheifi is suffering from a medical condition that affects his blood circulation, believed to have been caused by torture and other ill-treatment.

I therefore urge Your Majesty to ensure that he is given immediate access to urgently needed medical attention, that he is protected from torture and other ill-treatment and granted regular access to his family.

I also call for an independent investigation into his allegation of torture and other ill-treatment, and I urge that his conviction and sentence be quashed.

In closing, I call on Your Majesty to release Issa al-Nukheifi immediately and unconditionally as he is a prisoner of conscience, imprisoned solely for exercising his rights to freedom of expression.

Respectfully yours,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 6 april.

Bahrain: Diktläsning gav ett års fängelse

Den 15 februari fastställde appellationsdomstolen i Bahrain fängelsedom på ett år mot Ahmad Mshaima för att ha "förolämpat kungen i Bahrain". Amnesty betraktar honom som samvetsfånge som fredligt har använt sin yttrandefrihet.

Ahmad Mshaima sitter nu i samma fängelse som sin far, Hassan Mshaima, som är dömd till livstids fängelse tillsammans med 13 andra oppositionsaktivister. Ahmad Mshaima greps den 28 december 2013 och åtalades för att ha deltagit i olaga sammankomst efter en demonstration den 14 februari 2013, årsdagen av starten på demokratiprotesterna år 2011. Den 25 juni släpptes han fri mot borgen men den rättegången är ännu inte avslutad.

Den 13 november 2014 greps han igen anklagad för att under en religiös festival på ön al-Muharraq den 1 november ha läst en dikt som förolämpade kungen. Domen blev ett års fängelse.

Skriv till
King
Shaikh Hamad bin 'Issa Al Khalifa
Office of His Majesty the King
P.O. Box 555
Rifa'a Palace, al-Manama, Bahrain
Fax: +973 1766 4587 (det kan vara
svårt att komma fram)

Your Majesty:

Allow me to draw Your Majesty's attention to my concerns in the following case.

I have been informed that Ahmad Mshaima has lost an appeal against his one-year prison sentence for "insulting the King of Bahrain".

Consequently, I urge Your Majesty to quash the sentence imposed on Ahmad Mshaima and release him immediately and unconditionally as he is a prisoner of conscience, jailed solely for exercising his right to freedom of expression.

Furthermore, I urge that any pending charges against him be dropped if he has been charged solely for exercising his right to freedom of assembly.

Lastly, I urge Your Majesty to uphold the right to freedom of expression and repeal laws that criminalize the peaceful exercise of the rights to freedom of expression, association and assembly including Article 214 of the Penal Code.

Respectfully yours,

Datum: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 6 april.

Ovanstående vädjandebrev finns också på amnestypress.se
(längst upp i högra hörnet)

Öppet hus 20 mars!

TEOLOGISKA HÖGSKOLAN STOCKHOLM

Studera mänskliga rättigheter!

- Kandidat- och masterprogram
- Fristående kurser
- Uppdragsutbildning

www.ths.se

Sista ansökningdag 15 april

HAR DU SETT VÅR NYA HEMSIDA?

AmnestyPress

Här hittar du aktuella nyhetsartiklar och reportage liksom kulturmaterial. På hemsidan finns också gamla nummer av papperstidningen.

ADRESSEN ÄR ENKEL: AMNESTYPRESS.SE

BESTÄLLNINGSKUPONG

Beställ Amnesty's årsrapport 2014/2015. Rapporten beskriver människorättssituationen i 160 länder och innehåller även sammanfattningar för varje världsdel. Rapporten levereras i början av april. Kostnad 200 kr + porto

- Ja, jag beställer Amnesty's årsrapport
- Ja, jag beställer svenska sektionens årsredovisning 2014. Vi skickar den mot portokostnad.
- Ja, jag vill prenumenera på Amnesty Press
4 nr per år kostar 160 kr. Skicka mig ett betalningskort. Som medlem får du Amnesty Press automatiskt.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, svarspost 110 610 800, box 4719, 116 92 Stockholm

AMNESTY INTERNATIONAL
REPORT 2014/15

»Hade han bara gjort en teckning?«

Krönika

”Blev han skjuten för att han hade tecknat en hund?”

Min dotter tittar upp från det papper hon håller på att färglägga och rynkar på sina ögonbryn. Som åttaåring är det inte alltid lätt att förstå vad som händer i de vuxnas värld. Speciellt inte när man blandar religion, politik, profeter, yttrandefrihet och terrorism i samtalet. Jag försöker i alla fall att förklara för henne vad som det är som händer i vår stad under dessa timmar.

Det är sen lördag eftermiddag den 14 februari. Vi har precis kommit hem från Lego World där vi har lekt med legobitar hela dagen och snart ska vi se en av årets höjdpunkter i TV: Barnens Melodi Grand Prix, MGP.

Några timmar tidigare har en okänd gärningsman avfyrat 20-40 skott mot kulturhuset Krudttønden på Østerbro. Där har den svenske Muhammed-tecknaren Lars Vilks deltagit i ett debattmöte om konst, blasfemi och yttrandefrihet tillsammans med Inna Shevchenko från Ukraina som leder feministgruppen Femen (se Amnesty Press nummer 2/2012) och Agnieszka Kolek från Polen, som är bildkonstnär och curator för konstfestivalen ”Passion for Freedom”. Frankrikes ambassadör i Danmark är också på plats liksom ett 50-tal åhörare. Polisen meddelar att en 55-årig man har dödat och tre poliser har skadats.

– Tecknaren blev inte träffad, säger jag till min dotter. Men jag vet inte om det var honom de ville döda.

Polisen efterlyser en man med arabiskt utseende men ”ljusare i huden än normalt” och med glatt, svart hår. Jag studsar över signalementet. Varför kallar polisen mannens utseende arabiskt om han liknar en blek dansk? Jag vägrar att tro på att det kan vara ett terrorangrepp i stil med det som drabbade det franska satirmagasinet Charlie Hebdo i januari. Det kan helt enkelt inte vara sant.

– Pappa, vad är ditt älsklingsdjur?, frågar min dotter.

Hon vet svaret. Hon har frågat mig så många gånger förut.

– Det är en tiger, svarar jag och går ut i köket för laga kvällsmat.

FOTO: MICHAEL PROBST/AP/TT

Sånger som ”Imagine” och ”Vem kan segla förutan vind” framfördes vid minnesceremonin i Köpenhamn den 16 februari då 30 000 – 40 000 människor slöt upp.

Jag följer twitter under hashtagen #CopenhagenShooting och pratar med några av mina kollegor i telefon. Vi överväger om vi ska reagera fast vi är eniga om att det för tidigt att dra några slutsatser av det som händer. Klockan 19.50 skickar vi ut denna tweet:

”Förfärligt och hänsynslöst angrepp i Köpenhamn idag. Våra tankar är med offren # CopenhagenShooting”.

Kort efter det börjar MGP i TV-n. Jag blir faktiskt lite gripen av att se de talangfulla unga musikerna men mina tankar är hela tiden på annat håll. Frukten för ett terrorangrepp i Danmark har funnits sedan Jyllands-Posten år 2005 tryckte de tolv karikatyrerna av Muhammed. Nu har frukten kravlat in i våra vardagsrum. Kommer attentatsmannen att slå till igen?

Efter MGP sänder Danmarks Radio en extra nyhetssändning, som jag ser tillsammans med min dotter, medan vi pratar om beskjutningen. Vi är överens om att man självklart alltid får teckna det man vill och att det aldrig är okej att använda våld eller vapen. Men jag säger också till henne att det inte finns någon anledning att håna andra

människors tro om man vet att de kommer att bli ledsna av det. Hon är trött och somnar snabbt. Jag går också och lägger mig.

När jag vaknar kollar jag min mobiltelefon. Den judiska synagogan på Krystalgade har blivit angripen på natten. En man har dödat och poliser har sårats. Tidigt på morgonen har polisen skjutit den förmodade gärningsmannen till döds. Jag är i chock. Klockan 09.22 skickar vi ut denna tweet som delas och översätts många gånger:

”Yttrande- och religionsfriheten är helt grundläggande rättigheter. Alla ska kunna tänka, tala, tro och debattera utan fruktan # CopenhagenShooting”.

Efter frukosten läser jag vidare om angreppet tills min dotter avbryter mig och ger mig en teckning.

– Den är till dig, pappa. Jag har ritat dig som en gris. En söt gris! ■

Ole Hoff-Lund

Ole Hoff-Lund är presschef på danska Amnesty och redaktör för sektionens tidning.

